

TIMBRO

FEDERALISM FÖR TILLVÄXT

*Så gör vi Europa till den
fria världens supermakt*

Carl-Vincent Reimers

MAJ 2026

FEDERALISM FÖR TILLVÄXT

*Så gör vi Europa till den
fria världens supermakt*

Timbro är Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja. Sedan starten 1978 är uppdraget att långsiktigt bilda opinion för marknadsekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.

© Timbro

MAJ 2026

ISBN 978-91-7703-626-5

www.timbro.se

info@timbro.se

Sättning: Mikael Eisen

Omslag: Mikael Eisen

Om författaren

Carl-Vincent Reimers är programansvarig för Europa vid tankesmedjan Timbro och medverkar som gästskribent vid Svenska Dagbladets ledarsida. Han har tidigare arbetat som talsskrivare för statsminister Ulf Kristersson och som politiskt sakkunnig vid utrikesdepartementet.

Tidigare publikationer i urval

På svenska:

Den stora tyska statens återkomst: 100 dagar med Friedrich Merz, Timbro, 2025

"Tänk om väst har fel om Ukraina?" i Berg (red.),

Efter Tidö: lärdomar från den nya generationen, Timbro förlag, 2025

Draghi på svenska: så stärker vi Europas konkurrenskraft

i en geopolitisk tid, Timbro, 2025

Eld och elegans – det högerradikala idéarvet från Schmitt

till D'Annunzio. Essä. Timbro förlag, 2021

"Att vilja vara svensk" i Örtengren & Carlander (red.),

Efter Alliansen: idéer för en ny borgerlighet, Timbro förlag, 2021

På engelska:

"Liberalism and Dirigisme – a Potential Love Story: How

Five Concrete Reforms Can Overcome the EU's North-South

Divide". *Future Europe*, vol. 7, nr. 1, sid 43–54, 2026

Draghi's Dilemma: Competitiveness, great power competition and Europe's

next move, European Policy Information Center (EPICENTER), 2025

Innehållsförteckning

1. FÖRORD	9
2. SAMMANFATTING	13
3. INLEDNING	17
4. EU I DAGENS FÖRDRAG.....	27
5. NÅGRA ALTERNATIVA IDÉER OM EN KONSTITUTIONELL DESIGN FÖR EUROPA	35
A. NATIONERNAS EUROPA	35
B. DEN SOCIALA REPUBLIKEN	36
C. FEDERALISMEN	39
6. VARFÖR BEHÖVER EUROPA FEDERALISM?.....	43
7. KONSTITUTIONENS KÄRNUPPGIFTER.....	53
A. EN INRE MARKNAD – PÅ RIKTIGT.....	53
B. EN STÄRKT UTRIKES- OCH FÖRSVARSPOLITIK	60
C. NYA DEMOKRATISKA INSTITUTIONER	68
D. FEDERALT RÄTTIGHETSSKYDD OCH NATIONELLT SJÄLVSTYRE	74
E. EN EFFEKTIV FINANSPOLITIK	81
8. SLUTORD	97
9. REFERENSER	103

Förord

Alltför lätt sjunker varje diskussion om hur det europeiska samarbetet styrs eller inte styrs ner i detaljer som blir tilltagande obegripliga, och det blir lätt för debattörer att sjunka ner i slitna klyschor om att Bryssel – vad det nu är för någonting – bestämmer för mycket.

Det vi behöver är nog en rejäl författningsdebatt – om Europa och om oss. Och tankarna och resonemangen i denna lilla skrift kan vara en god början.

För ett antal år sedan smög sig begreppet subsidiaritet in i den svenska EU-debatten bara för att lika snabbt försvinna. Begreppet är visserligen krångligt, men tanken är enkel och sund, nämligen att se till att beslut fattas så nära medborgarna som möjligt och fortfarande är effektiva.

Det handlar helt enkelt om att avgöra vad som skall beslutas på vilken nivå. Parkeringsbestämmelser avgörs lämpligen på kommunal nivå, men därtill finns det sådant som nog kräver avgörande på global nivå. Förr hade vi diverse imperier men numera är det mest nationalstater av starkt varierande storlek och därtill kommer vår europeiska efterkrigskonstruktion som blivit dagens europeiska union.

På vilken nivå avgörs saker bäst och hur sker dessa avgöranden?

Vårt Sverige är ingen federation i klassisk bemärkelse, men vi värnar hårt den kommunala självstyrelsen och landstingen har viktiga funktioner som man inte rubbar ostraffat. Därtill kommer de olika frågor som vi har kommit fram till avgörs bäst på europeisk nivå.

Med en värld där allt fler utmaningar blivit gemensamma har det varit naturligt och nödvändigt att fatta allt fler beslut tillsammans med andra europeiska länder. Dagens EU är en hybrid mellan en klassisk federation och ett organiserat mellanstatligt samarbete och med ett beslutssystem som kombinerar nationalstaternas makt med den direkta demokratins folksuveränitet. Det blir med nödvändighet lite komplicerat – det finns inga historiska förebilder för det som EU nu försöker att bygga.

Med all sannolikhet kommer allt fler frågor att successivt glida från det mellanstatliga till det federala. Huvuddelen av besluten i EU:s olika ministerråd fattas i dag med kvalificerad majoritet och i Europaparlamentet är det naturligt nog enkel majoritet som gäller. Utrikes- och säkerhetspolitiken, liksom beslut om förändringar i författningen självt, kräver fortfarande att alla medlemsstater är med på vagnen.

Men hur skall det se ut i framtiden? Den diskussionen smyger sig på inte minst när antalet medlemsstater blir allt fler. Morgondagens EU kommer med all sannolikhet att ha över 30 medlemsstater – förr eller senare återkommer Storbritannien och senast då också Norge – och kommer med all säkerhet att besluta över fler frågor.

Man behöver inte hålla med om alla förslag i den här skriften, varav flera är långtgående. Däremot finns det mycket som förtjänar en mer inträngande diskussion, vilket vi inte haft på flera år.

Det handlar ju om hur vårt folkstyre skall vara organiserat – på lokal, nationell och europeisk nivå. Få frågor borde vara viktigare än dessa.

Carl Bildt

F.d. statsminister och utrikesminister

Sammanfattning

ANALYS

- Stagnationen i Europas utveckling beror inte främst på policyfel eller bristande förutsättningar. I stället handlar det om EU:s institutionella struktur som är hybrid mellan överstatlighet och mellanstatlighet.
- Det har skapat en otydlig och ineffektiv organisation präglad av politiska låsningar och veton, splittrad maktutövning och bristande demokratiskt ansvarsutkrävande. Det får i sin tur effekter på:
 - **Handel och tillväxt.** Handelshinder på den inre marknaden orsakar låg tillväxt och bristande innovation, jämfört med USA.
 - **Säkerhetspolitik.** Den splittrade hållningen gör att EU hamnar i underläge gentemot andra stormakters geopolitiska intressen.
 - **Finanspolitik.** EU:s budgetpolitik kännetecknas av snäva nationella intressen och bidragspolitik, i stället för långsiktiga och gemensamma prioriteringar.
 - **Beslutsfattande.** Dagens system innebär en ”upp-och-ner-vänd” konfederation där EU har stor makt i nationell politik, men svag makt i genuint överstatliga angelägenheter.

- Kärnproblemet är att EU saknar en sammanhållen politisk struktur med konstitutionell maktindelning. Framför allt har de ”delade befogenheterna” lagt grunden för en diffus maktindelning mellan EU och medlemsländerna.
- En federal konstitution har potential att tydliggöra maktindelningen och göra EU starkare i överstatliga kärnfrågor, men samtidigt göra medlemsstaterna friare i övrig politik.
- På så sätt kan vi säkerställa Europas konkurrenskraft, geopolitiska suveränitet och invånarnas fri- och rättigheter i en turbulent omvärld.

POLICYFÖRSLAG

1. Ny federal konstitution som ersätter EU-fördraget

- Avskaffa de den oklara maktindelningen (delade befogenheter) i EU-fördraget för att minska risken för framtida maktkoncentration till EU.
- Inför en tydlig maktdelningsprincip mellan exklusiva federala befogenheter (bl.a. inre marknad, valutapolitik, försvar och utrikespolitik) och nationella befogenheter (bl.a. välfärdspolitik och sociala frågor).
- Behåll det enskilda medlemslandets rätt att lämna federationen, om samtycket från medborgarna inte längre finns där.
- Stärk det demokratiska ansvarsutkrävandet på federal nivå genom:

- En direktvald president för EU.
- Ett nytt tvåkammarsystem med en europeisk senat som ersätter ministerrådets lagstiftande roll.

2. Gör den inre marknaden fullt federal

- Ge EU-nivån kontroll över lagstiftning och tolkning av regelverk på den inre marknaden. Avskaffa nationell reglering som hindrar fri rörlighet.
- Inför ett enhetligt federalt regelverk för varor, tjänster och kapital.
- Etablera specialiserade handelsdomstolar med exklusiv kompetens för inre marknadsöverträdelser.

3. Ett suveränt EU i utrikes- och försvarspolitiken

- Gör unionens utrikespolitik till en exklusiv federal kompetens och inför en utrikesminister för unionen.
- Gör EU:s utrikestjänst formellt överordnad nationella utrikesministerier, men tillåt fortsatt nationell utrikespolitik som inte konkurrerar med den federala.
- Bygg en federal försvarsorganisation med en ny försvarsminister för unionen och gemensamma militära förmågor, för att minska beroendet av USA.

4. Stärk skyddet för individens fri- och rättigheter

- Inför ett federalt rättighetsskydd genom att göra Europakonventionen till en del av konstitutionen, med EU-domstolen som högsta juridiska instans.
- Inför en federal poliskår (FBI) för att upprätthålla skyddet för grundläggande fri- och rättigheter i hela unionen, även när medlemsländer kränker dem.

5. Ny finanspolitik med effektiv federal beskattning

- Avskaffa de nationella BNI-baserade bidragen ("medlemsavgiften") till EU:s budget.
- Inför en viss federal beskattning av rörliga skattebaser (t.ex. bolagsskatt) där EU kan minska handelshinder och öka den administrativa effektiviteten.
- Avskaffa kravet på enhällighet mellan medlemsländerna för att anta EU:s budget.
- Koppla EU-budgeten till finansieringen av europeiska kollektiva varor (t.ex. gemensamt försvar, forskning) och minska "bidragslogiken" i budgetpolitiken.

Inledning

”Till skillnad från de amerikanska grundlagsfäderna eller skaparna av de europeiska nationalstaterna har vår unions grundare inte efterlämnat en konstitution, men en inbjudan att fortsätta deras arbete.”

- Ursula von der Leyen,
Europeiska kommissionens ordförande, 2022.¹

”Ett federalt Europa är oundgängligt för säkerheten och freden i den fria världen. Lika länge som Europa kommer att vara splittrat kommer det också att vara svagt, och en ständig källa till konflikter.”

- Jean Monnet, fransk diplomat och
EU-pionjär, 1952.²

De amerikanska revolutionärerna som 1787 författade det nya landets federala konstitution var inte överens om mycket. Alexander Hamilton var en teknokratiskt lagd man och ville ha en stark, handlingskraftig centralregering som kunde skydda mot världens alla faror. Sådant gav hans medförfattare James Madison kalla kårar, som i stället ville göra allt för att begränsa just sådan makt. Men trots alla meningskiljaktigheter kunde de ändå bli överens om en sak: Den nya federationen fick inte bli som Tyskland.³

1. Monnet, 2022, sid xiii.
2. Presentation av Schumanplanen framför den amerikanska pressen vid National Press Club, Washington D.C; Monnet, 1955, sid 129.
3. Simms, 2012, sid 52.

Unionen av tyska kungariket fann de båda vara en ”en nervlös kropp, oförmögen att styra sina egna medlemmar”. Särskilt stor var deras kritik mot den tyska oförmågan att samlat agera mot unionens fiender. ”Militära förberedelser”, skrev de, ”måste föregås av så många långdragna diskussioner härrörande från avundsjuka, stolthet, meningsskiljaktigheter, och kolliderande anspråk i de suveräna makterna, att innan riksdagen kan fatta beslut är fienden redan här.”⁴

För att undvika en liknande situation för de amerikanska staterna uttalade man därför unisont ambitionen att upprätta en ”fullständig och fullkomlig union”⁵ som samtidigt skyddade staternas självständighet. Utrikes- och försvarspolitikerna skulle solklart avgöras i huvudstaden, medan delstaterna fick full rådgivning över andra politikområden. Demokratien balanserades mellan en stark presidentmakt och ett parlament som både representerade folkviljan (kongressen) och de enskilda staternas intressen (senaten). De förstod det nog inte då, men detta dokument skulle lägga grunden för världshistoriens mest lyckade och långlivade demokratiska federation.⁶

Det kan tyckas märkligt att vi européer, på vår sida av Atlanten, ännu lärt oss så lite av denna framgångssaga. Trots att det gått över 70 år sedan de första stapplande stegen togs mot det samarbete som kom att utmynna i dagens EU, har unionen fortfarande mer gemensamt med det ostyrbara tyska kejsarriket än med en modern, demokratisk federation.

4. Hamilton & Madison, 1787.

5. Jay, 1787.

6. Simms, 2012, sid 52.

Europeiska rådet avskräcker, liksom 1700-talets tyska riksdag, som platsen för ändlösa politiska debatter där småstaternas nationella småsinthet, avundsjuka och prestige trumfar enighet och framsynthet. Inte bättre är det med den inre marknaden, en retorisk hägring som i praktiken är ett lapp-täcke av nationella jurisdiktioner långt ifrån den ursprungliga idén om en helt fri och öppen marknad. Lägg därtill den kaosartade utrikespolitiken där Europa, en ekonomisk och politisk gigant, framstår som en skock ”kacklande gäss” snarare än en ”trumpetande elefant”.⁷ Börjar Europas politiker sakta inse att den mellanstatliga fördragsmodell som man valt för att bygga de europeiska institutionerna har nått vägs ände?

Europas haltande ekonomiska tillväxt har, i kombination med en ny geopolitisk hotbild, lagt grunden för en förnyad debatt om unionens konstitutionella grundvalar. Allt fler ställer sig nu de frågor som den Europeiska centralbankens före detta ordförande, Mario Draghi, belyste i sin berömda rapport om den europeiska konkurrenskraften år 2024: Varför producerar Europa så få högproduktiva bolag inom spjutspetstekniker, varför halkar vår forskning efter både Kina och USA, varför präglas vår kontinent av fler politiska låsningar och byråkrati än våra konkurrenter, och varför har Europa, världens största marknad, blivit ett lätt byte för andra stormakter i den nya geopolitiken?

Svaren på sådana frågor har hittills levererats i form av nya politiska brandtal, nya regellättnader för företagen och tillfälliga industripolitiska åtgärder. Men det liknar fortfarande

7. Metaforen har myntats av Allan Rosas, före detta finländsk domare i EU-domstolen; Rosas & Armati, 2012, sid 236.

tillfällig smärtlindring av symtomen snarare än en behandling av den underliggande bristsjukdomen: EU:s ofärdiga politiska konstruktion.

Faktum är att Europas kroniska brist på dynamisk, ekonomisk tillväxt är intimt sammankopplad med de mellanstatliga fördrag som visat sig oförmögna att producera relevanta svar på samtidens utmaningar inom innovation, försvar, utrikespolitik och politisk sammanhållning. EU har visserligen, som statsvetaren Erik Jones formulerat det, fortsatt att ”misslyckas framåt”⁸ genom kriserna som regelbundet sköljt över det, men utan att lösa grundproblemen. När visionära politiker⁹ ändå gjort tappra försök att reformera dagens europeiska institutioner uppstår i stället problemet med bristande demokratisk legitimitet, nationella veton och politiska låsningar. Kort sagt kan unionen inte längre infria de politiska förväntningar som medborgarna riktar mot den.

Mario Draghi drog i ett uppmärksammat tal i Leuven 2026 slutsatsen av sin omfattande analys: ”Bortom deklARATIONER och av ren nödvändighet måste Europas framtid vara en resa mot federalism”. Men vad innebär egentligen detta? Den ”pragmatiska federalism”¹⁰ som Draghi föreslår tycks inte ha särskilt mycket med verklig federalism att göra. I stället tycks det bara vara ännu ett nyord för ett ”Europa i flera hastigheter”. Det skulle permanenta dagens asymmetriska integrationsmodell med en allt starkare kärna omgivet av ett kvarvarande B-lag.

8. Jones, Kelemen & Meunier, 2021.

9. Två exempel är Guy Verhofstads bok *A more perfect union* (2017), eller Emmanuel Macrons tal om ett självständigt Europa vid Sorbonne 2017.

10. Draghi, 2025.

Det finns en annan väg för Europa inspirerad av den federalism som var så livskraftig i EU:s barndom.¹¹ Samtidigt har få politiska idéer som federalismen genererat så mycket missriktad kritik i samtidsdebatten.¹² I Sverige var länge vänstern den tongivande megafonen för sådan kritik. Demokratin måste baseras på de nationella parlamenten och inte på EU-parlamentet som saknar förutsättningar för att bli en demokratisk lagstiftande församling i unionen, skrev Vänsterpartiets partiledare Gudrun Schyman och EU-sekretärer Jonas Sjöstedt i *Sydsvenskan* samma år som Sveriges inträde i unionen 1995.¹³ Sedan dess har inte bara Sjöstedt tagit plats och stiftat lag i det parlament han tidigare dömd ut som oförmöget. Stafettpinnen för den främsta EU-kritiken har under 2020-talet också övertagits av högerdebattörer som sätter likhetstecken mellan ett federalt Europa och en ständigt expanderande centralmakt i Bryssel. I horisonten skymtar man ett överreglerat Europa, och en upplösning av både det nationella självbestämmandet och den nationella kulturen som sådan. ”Europa är fantastiskt med sin mångfald, och som Europavänner värnar vi den mångfalden framför likriktning, centralisering och federalism”, slog Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson fast i sitt sommartal i Sölvesborg 2024.¹⁴ Även borgerliga röster har stämt in i kritiken mot federalismen. Den moderata Europaparlamentarikern Tomas Tobé (M) målade i en artikel

11. Churchill 1946; Friedrich, 1968; Monnet, 1976; Spinelli & Rossi, 1944.

12. Samuelsson, 2019.

13. Schyman & Sjöstedt, 1995.

14. Åkesson, 2024.

år 2020 upp ett motsatsförhållande mellan en effektiv inre marknad och ”fransk federalism” syftandes, får man anta, på president Emmanuel Macrons förslag för att utöka de överstatliga kompetenserna.¹⁵

Sådana uttalanden vittnar om en i grunden felaktig förståelse av vad federalism faktiskt är. Till att börja med har Emmanuel Macron själv aldrig kallat sig federalist och hans vision om ett starkare Europa med en fransk-tysk axel i centrum har inte särskilt mycket med riktig federalism att göra. Såväl federalismens idéhistoria som moderna exempel på federala statsbildningar visar att det i stället är marknaden, decentraliserad makt och en begränsad central maktutövning som är federalismens främsta kännetecken. Likaså finns det få organisationsformer som tillåter en lika hög grad av kulturell och etnisk pluralism som federationen.

Det är talande att de få inlägg i den internationella debatten som de senaste åren anfört denna mer korrekta definition härrör från den andra sidan av Atlanten. Ett läsvärt exempel är rapporten *The Case for a Federal Europe* från 2017 där Dalibor Roháč och Federico Ottavio argumenterar för att Europas liberaler, konservativa och kristdemokrater bör överge ”fantasin” om ett Europa som samarbetar som självständiga nationalstater och i stället formulera:

15. Tobé, 2020.

En klart uttryckt federal vision som skulle möjliggöra för EU att simulant adressera de politiska utmaningar som det står inför och svara mot den välgrundade oron som finns mot hur det överskrider sina befogenheter.¹⁶

Sådana visioner har tyvärr inte gjort det avtryck i den europeiska samtidsdebatten som de förtjänar. I vårt eget land för federalismen en tynande tillvaro på ledar- och debattsidor och när den väl förekommer är det främst som fågelskrämma för EU-kritiska väljare. Syftet med denna rapport är därför dubbelt. Dels vill den återuppliva federalismen i svensk politisk idédebatt genom att visa på dess intima band till liberala principer om demokrati och maktindelning, dels vill den visa hur federalismen erbjuder en väg för EU bort från dagens strukturella problem i ekonomin och geopolitiken. Genom att skapa stabila förutsättningar för en stark men begränsad federal stat, en fri och dynamisk inre marknad, ett starkt skydd för individuella fri- och rättigheter, samt ett bibehållet starkt nationellt självstyre över bland annat välfärdspolitiken, kan federalismen bli det förstelnade Europas räddning.

Det är dessutom en ”klart uttryckt federal vision” som har potential att inte bara samla liberaler, konservativa och kristdemokrater, utan också socialdemokrater.

2026 tycks vara en läglig tidpunkt för en sådan återlanse- ring av federalismen i svensk och europeisk debatt. Det har nu gått över 20 år sedan projektet att skapa en konstitution

16. Rohác & Ottavio, 2017, sid 8.

för Europa havererade på målsnöret, när Nej-sidan vann i Frankrikes och Nederländernas folkomröstningar. Samtidigt har den Europapolitiska debatten avvikit från den väg som statsvetare fruktade för några år sedan med tilltagande antagonism mellan EU-vänliga, liberala kosmopoliter och EU-kritiska nationalisterna.¹⁷ I ljuset av Europas geopolitiska uppvaknande och världspolitikens utveckling till en civilisatorisk kamp har även konservativa nationalisterna utvecklat sin egen form av ett europeiskt projekt. Det har i sin tur frikopplat EU från den skadliga föreställningen om en teknokratiskt styrd union som effektivt saknar politiska alternativ.¹⁸ Tvärtom är EU nu mer öppet för politisk och ideologisk konkurrens än på länge.

När allt fler ställer sig positiva till målet om ett mer oberoende Europa, må det vara i ekonomin, handeln eller säkerhetspolitiken, måste samtidigt de uppföljande frågorna ställas: Vilken sorts oberoende, och hur ska det organiseras? Hur ska ett kapabelt EU kunna kombineras med ett starkt självstyre? Och hur förenar vi medborgarnas Europa med staternas? Här famlar än så länge de politiska partierna i mörkret efter de ideologiska rottrådar man har.

17. Guérot, 2019.

18. Die Zeit, 2011.

Om denna skrift vill bidra till något så är det att hjälpa de svenska partierna på traven och vägleda dem till det federala biblioteket. Kanske kommer de då, återigen, att börja se federalismen för vad det är: Den starkaste och förnuftigaste organisationsformen internationellt samarbete för små och medelstora stater.

Så kan också Europa, över 200 år efter den amerikanska federationens tillkomst och över 20 år efter det konstitutionella haveriet 2005, ta ödet i våra egna händer och fortsätta det arbete vi ärvt men aldrig slutfört.

EU i dagens fördrag

Den som tror att EU:s fördrag inleds med något som liknar den ikoniska första raden i USA:s konstitution – *”We the People of the United States”* – kommer att bli besviken. I stället lyder den något mindre rafflande första raden: *”Hans Majestät Belgarnas Konung”*. Denna första rad, början på listan med fördragets signatärer, är nog för att slå fast att EU fortfarande i dag har sin konstitutionella grund i ett mellanstatligt fördrag mellan suveräna nationalstater.

Under årens lopp har EU dock utvecklats till en sorts ”hybrid” mellan ett mellanstatligt och ett överstatligt samarbete.¹⁹ Införandet av euron 1999 gav EU full suveränitet över valutapolitiken i euroområdet, men EU saknar fortfarande de övriga kärnkompetenser som är utmärkande för en federation, inte minst suveränitet inom försvars- och utrikespolitiken.²⁰ Tvärtom har EU inom dagens fördrag utvecklats till vad som kan kallas en upp-och-ner-vänd konfederation” med stor makt över mycket av medlemsländernas politik, men utan full suveränitet i de federala kärnkompetenserna.²¹

I början var det europeiska samarbetet klart överstatligt till sin natur, med grundandet av Kol- och stålgemenskapen 1952. Sedan Romfördraget 1957 har samarbetet dock både haft en överstatlig och en mellanstatlig komponent.²²

19. von Sydow, 2023, sid 542.

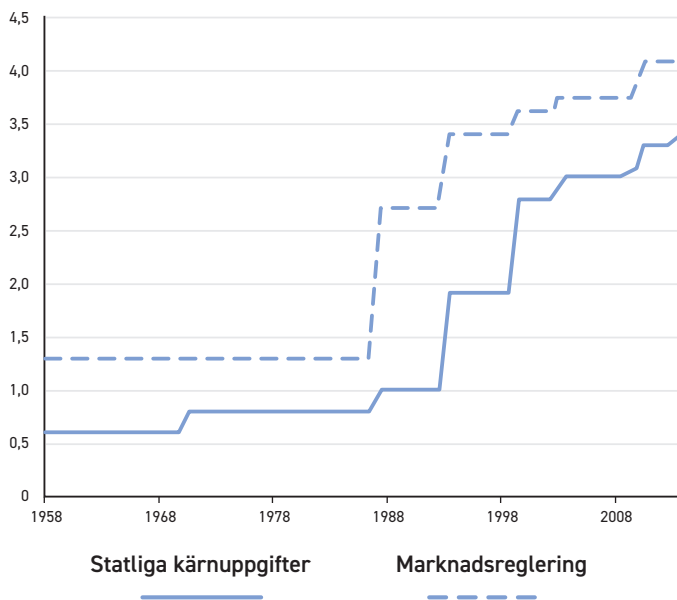
20. Fossum & Jachtenfuchs, 2017, sid 470.

21. Reho, 2017, sid 2.

22. Fabbrini, 2023, sid 70.

Det överstatliga beslutsfattandet representeras främst av EU-kommissionen och EU-domstolen, som föreslår respektive granskar lagstiftning. Det mellanstatliga samarbetet representeras i stället av Europeiska rådet och andra mellanstatliga organ som sätter nationalstaternas suveränitet i centrum och fattar beslut genom enhällighet. Däremellan finns Europaparlamentet och ministerrådet som både lagstiftar överstatligt och fungerar som politisk arena för medlemstaternas politiska intressen.

FIGUR 1

*Anmärkningar till Figur 1:*²³

"Statliga kärnuppgifter" omfattar politiska externa relationer, straffrätt och inre säkerhet, makroekonomi och sysselsättning, valuta, skatter. "Marknadsreglering" omfattar ekonomiska externa relationer, miljö- och konsumentskydd, arbetsmiljö, arbetsmarknad, forskning och utveckling (FoU), ekonomiska friheter, konkurrens och industri, energi och transport, jordbruk, social och territoriell sammanhållning.

"Formell befogenhet" särskiljer fem grader av fördragsbaserat EU-deltagande i beslutsfattande:

- 0 = ingen samordning på EU-nivå
- 1 = mellanstatlig samordning
- 2 = mellanstatligt samarbete
- 3 = gemensamt beslutsfattande med begränsat deltagande från Europaparlamentet (EP)
- 4 = gemensamt beslutsfattande med fullt deltagande från Europaparlamentet
- 5 = överstatlig centralisering

Genom Maastrichtfördraget 1992, som formellt skapade den Europeiska unionen, cementerades denna dubbla institutionella struktur inom ramen för tre pelare. Dagens nu gällande europeiska fördrag, Lissabonfördraget, avskaffade 2009 formellt de olika pelarna och utökade (med några undantag)²⁴ det

23. Leuffen m.fl., 2013; Genschel & Jachtenfuchs, 2016, sid 3.

24. Kriminal- och polissamarbete har även efter Lissabonfördraget fortsatt att vara starkt präglad av mellanstatligt samarbete; Rosas & Armati, 2012, sid 184.

överstatliga beslutsfattandet inom frågor som rörde rättspolitiken och den inre säkerheten (RIF-frågorna).²⁵ Men de två olika beslutsmodellerna fortsätter att prägla beslutsfattandet i unionen, med bibehållen mellanstatlighet inom utrikes- och försvarspolitiken enligt följande struktur:

- **Överstatliga metoden (unionsmetoden)** för den gemensamma marknaden, handelspolitiken, tullpolitiken, jordbrukspolitiken med mera. EU-kommissionen har här ensamrätt för att föreslå ny lagstiftning och beslut fattas med majoritet i Europaparlamentet och med kvalificerad majoritet i ministerrådet. Lagstiftningen granskas av EU-domstolen.
- **Mellanstatliga metoden** för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och den gemensamma försvarspolitiken, samt vissa frågor som berör den inre säkerheten (till exempel polisiärt samarbete). Beslut fattas här genom diplomatiska överenskommelser i enhällighet bland medlemsländernas representanter i Europeiska rådet, utrikesrådet eller andra mellanstatliga organ. Dessa inbegriper inte lagstiftning och undantas juridisk kontroll av EU-domstolen.

Den dominerande filosofin som väglett denna institutionella uppbyggnad kallas för neofunktionalismen.²⁶ Perspektivet är starkt förknippat med den franske diplomaten Jean Monnet som låg bakom idén om Kol- och stålgemenskapen. Genom den banbrytande idén att sätta Frankrikes och Västtysklands

25. Ibid., sid 182..

26. Haas, 1958; Beach, 2016.

kol- och stålproduktion – de främsta ingredienserna i vapenindustrin – under överstatlig kontroll skulle krig i praktiken bli omöjligt mellan länderna. Monnet tänkte sig också att denna begränsade överstatlighet för att skydda freden även skulle expandera till fler policyfält när medlemsländerna väl såg ekonomiskt rationella skäl för att samarbeta, såsom att öka handeln eller öka jordbruksproduktionen.

Det är lätt att förstå denna analys mot bakgrund av Monnets erfarenhet som handelsrepresentant och diplomat. Som representant för Frankrike i de brittisk-franska samarbetsorganen under första världskriget hade han effektiviserat försörjningen av insatsvaror till ländernas respektive arméer genom att skapa gemensamma regelverk, i stället för att låta länderna konkurrera om samma varor.²⁷ På samma sätt tänkte sig Monnet att ”Europa kommer att skapas ur kriser och vara summan av lösningarna på dessa kriser”²⁸ när nationalstaterna såg det rationella och ömsesidiga intresset av överstatligt samarbete.

Under 70 år har Monnet i huvudsak fått rätt genom att EU utvecklats i en riktning där EU-nivån av medlemsländerna bemyndigas med allt fler av de statliga kärnkompetenserna.²⁹ 1993 inrättades den inre marknaden, och genom Lissabonfördraget 2009 hamnade rättspolitikerna under delvis överstatlig kontroll. 2010 hade utvecklingen av statliga kärnkompetenser på EU-nivå vuxit och blivit lika stor som den överstatliga

27. Monnet, 2022, sid 59-89.

28. Ibid., sid 488.

29. Statliga kärnkompetenser (eng. core state powers) inkluderar här utrikespolitik, kriminalpolitik, inrikes säkerhet, makroekonomi och sysselsättning, penningpolitik, skattepolitik; Genchel & Jachtenfuchs, 2016, sid 3..

makten över den inre marknaden (till exempel konkurrensregler, varu- och tjänstehandel med mera) år 1990.³⁰

EU har i dag både en egen centralbank (för eurozonen) med full överstatlig suveränitet, en egen halv-överstatlig diplomatkår genom utrikestjänsten som är lika stor som Belgiens, samt egna försvarspolitiska instrument.³¹ Trots det är EU:s förvaltning för att hantera denna breda maktutövning fortfarande liten jämfört med en federal stat. EU-kommissionens personalstyrka på 25 000 personer är inte större än att den är drygt hälften av de anställda i ett enda amerikanskt federalt departement.³²

Man skulle ändå intuitivt kunna tro att EU genom denna process, trots allt, alltmer börjar likna en federal stat. Statsvetarna Philipp Genschel och Markus Jachtenfuchs har dock i sin forskning visat att det motsatta tycks vara sant. Ju mer formell makt EU fått över de statliga kärnkompetenserna, desto mindre agerar EU som en federation i hur man fattar beslut och utkräver ansvar.³³ I stället är EU i dag mer splittrat sett till vilka institutioner och beslutsmetoder som används, vilka medlemsstater som ingår i regelverken, och vilka ideal som driver de politiska beslutsfattarna, än det var vid starten.

Vi ser det i en allt större roll för både nya och gamla mellanstatliga organ på bekostnad av det överstatliga beslutsfattandet. I den kategorin ingår Europeiska rådet och Euro-

30. Ibid., 2015, sid 3.

31. Genschel & Jachtenfuchs, 2016, sid 4.

32. USA:s Department of Commerce har exempelvis 44 000 anställda; Genschel & Jachtenfuchs, 2016, sid 2.

33. Ibid., sid 14.

gruppen men också Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (Kups) och Ständiga kommittén för inrikes säkerhet (Cosi).³⁴ Vi ser det också i en större mängd nationell lagstiftning som utmanar den överstatliga kompetensen på den inre marknaden.³⁵ Dessutom har användningen av mellanstatliga veton de senaste åren ökat inom de politikområden där enhällighet fortfarande krävs, som sanktioner, EU:s långtidsbudget och migrationspolitiken.³⁶ Enbart Ungern och Polen står för hälften av de 46 veton som använts sedan 2011, vilket visar i vilken grad enskilda medlemsländer kan ställa sig i vägen för den som ligger i EU:s breda allmänintresse.³⁷

Sist men inte minst ser vi den stärkta mellanstatligheten i form av en politisk, medial debatt där nationella mål och prioriteringar fortsatt får definiera vad den överstatliga maktutövningen ska uppnå.³⁸ Det embryo till en europeisk medial offentlighet som trots allt fanns under 1990-talet är i dag som bortblåst.³⁹ Paradoxalt nog tycks alltså varje steg mot mer överstatlighet ta EU längre bort från den federationen. Därmed avviker EU kraftigt från den utveckling vi sett i federala system, som USA eller Tyskland. Även om utvecklingen i dessa länder varit långt ifrån spikrak ser vi där hur

34. Från franskans *Comité permanent de coopération opérationnelle en matière de sécurité intérieure*.

35. För en genomgång av hur nationell lagstiftning utmanar den inre marknadsenhetlighet, se Letta, 2024.

36. Ibid.

37. Ovádek, 2026.

38. Genschel & Jachtenfuchs, 2016, sid 6-8.

39. Se till exempel tidningen *The European*.

federationen lett till en större institutionell, territoriell, och politisk konsolidering än vad som är fallet i EU.

Att det har kunnat bli så här beror på den splittrade institutionella strukturen mellan överstatlighet och mellanstatlighet. Samtidigt som den överstatliga nivån bemyndigats av allt fler kompetenser har nämligen densamma utmanats av en ökad mellanstatlig makt. Det är inte konstigt att den statsvetenskapliga forskningen av detta skäl har haft svårt att komma överens om det är överstatligheten eller mellanstatligheten som har haft överhanden i de senaste decenniernas europeiska integration.⁴⁰ Paradoxalt nog tycks båda sakerna vara sanna samtidigt. Vad medlemsländerna med ena handen bemyndigat till den överstatliga nivån har de med den andra villkorat genom en allt starkare mellanstatlighet.

40. Se exempelvis de motsatta perspektiv på EU:s institutionella utveckling som ges av Derek Beach och Uwe Puetter; Beach, 2016; Puetter, 2016.

Några alternativa idéer om en konstitutionell design för Europa

Dagens paradoxala hybrid-union är inte den enda idén som präglat debatten om europeisk integration. Medan de mittenorienterade partierna både till höger och vänster i politiken i hög grad ställt upp på denna integrationsmodell har det även funnits alternativa förslag i vänsterns och högerens marginaler. Problemet är att dessa etablerade alternativ inte håller som en trovärdig konstitutionell design för Europa.

A) NATIONERNAS EUROPA

Bland konservativa och nationalisterna argumenterade man länge för en återgång till ett rent mellanstatligt samarbete. På 1950- och 60-talen hade detta ideal sin främsta representant i den franske presidenten Charles de Gaulles vision om ett *Europe des patries* (nationernas Europa).⁴¹ de Gaulle tänkte sig ett Europa där det diplomatiska samarbetet dominerade, där stormakternas röster vägde tungt och där beslut fattades genom konsensus.⁴² På 2000-talet har vi sett hur denna konservativa uppfattning också har konvergerat med en civilisatorisk syn på det europeiska samarbetet,⁴³ som eldats på av uppfattningen att den europeiska kulturen hotas av isla-

41. Möller, 2019, sid 84.

42. Gregg, 2019.

43. Bieber, 2019.

misering och migration samt en nyvunnen insikt om de europeiska ländernas geopolitiska svaghet mot andra stormakter.⁴⁴

Denna vision dras dock med flera problem för att kunna vara ett önskvärt alternativ för en europeisk konstitution. En återgång till ett rent mellanstatligt samarbete hade i praktiken varit omöjligt att kombinera med den omfattande lagstiftning på den inre marknadens område där beslut fattas med kvalificerad majoritet, delegerad överstatlighet och överstatlig juridisk kontroll genom EU-domstolen. Lägg till detta en geopolitisk utveckling som ställer allt större krav på ett mer handlingskraftigt Europa i allt från ekonomi, försvar, energi, och säkerhet.⁴⁵ Ett sådant mellanstatligt Europa må vara önskvärt ur en stormaktsynpunkt där det är handslaget mellan Tyskland och Frankrike som i praktiken sätter tonen, men det vore en riskabel ordning för de mindre stater som ingår i det.

B) DEN SOCIALA REPUBLIKEN

På den andra sidan av det politiska spektrumet hittar vi i stället den federalistiska vänstern som har den italienske socialisten Altiero Spinelli som förgrundsgestalt. I det så kallade Ventotene-manifestet från 1941 argumenterade Spinelli för ett Europas förenta stater som förkastande av kapitalismen som system. Där slog han också fast att: ”Den europeiska revolutionen måste vara socialistisk, det vill säga den måste ha som mål frigörelsen av de arbetande klasserna och verkställandet av mer humana levnadsvillkor för dem.”⁴⁶

44. Beaudonnet & Hoyo Prohuber, 2024.

45. Draghi, 2024, sid 54–59.

46. Spinelli & Rossi, 1944.

Spinellis vision kom att bli en viktig inspirationskälla till socialdemokratiska partier i Europa som ville förverkliga ett ”socialt Europa”. I federalistiska kretsar har Spinelli också fortsatt att inspirera en vänster som ser skillnaderna mellan nationalstaterna som det främsta hindret i förverkligandet av ett socialt Europa. Det är ett faktum att de flesta barn som föds i den syditalienska delstaten Kalabrien även kommande år kommer att ha väsensskilda livsmöjligheter jämfört med det barn som växer upp i någon av Stockholms välbärgade förorter.⁴⁷ Denna sociala ojämlikhet leder en del att se lösningen i en europeisk välfärdsstat som kan utjämna skillnaderna i livschanser mellan nationalstaterna.

I denna kategori hittar vi den österrikiske författaren Robert Menasse som i debattboken *Die Welt von Morgen: Ein souveränes demokratisches Europa – und seine Feinde*⁴⁸ (2024) pläderar för att avskaffa nationalstaten som maktbas för europeiskt samarbete. Ett annat exempel är den tyska statsvetaren Ulrike Guérot. Gemensam för dessa är att de argumenterar för att de senaste årens europeiska integration på det monetära och ekonomiska området har lett till en asymmetri som gynnar kapitalmobilitet och institutionell konkurrens kring skattenivåer.⁴⁹

På detta sätt menar Guérot att de europeiska välfärdsstaternas ”institutionaliserade solidaritet” undergrävs, vilket leder till slutsatsen att det i dag bara är EU som kan axla upp-

47. Bickerton, 2019, sid 33.

48. Menasse, 2025.

49. Guérot, 2019, sid 46.

giften att skapa större social jämlikhet genom omfördelning.⁵⁰ Enligt Guérot kan det bara ske genom att helt bryta det nationella intresset och etablera en postnationell, europeisk demokrati med Europaparlamentet i centrum. Den delstatliga representationen föreslås utgå från regionerna (Bayern, Alsace, Katalonien, etcetera), inte nationalstaterna.⁵¹ Väns-terns mål om en europeisk federation är alltså ett Europas förenta stater som utvecklar en social omfördelning liknande den vi sett i de europeiska välfärdsstaterna.

Inte heller detta är dock ett realistiskt alternativ i ett Europa där medborgarnas politiska identitet, liksom den institutionaliserade solidariteten genom välfärdsstaten, fortfarande är starkt knuten till nationen. Även om det också ur liberal synvinkel är problematiskt att social ojämlikhet går i arv i dagens Europa, kan inte lösningen vara en storskalig omfördelning mellan nationerna. En sådan politik saknar helt enkelt stöd hos de europeiska medborgarna som fortfarande har den nationella identiteten som grundval för den ekonomiska solidariteten.

Som Tysklands miljöpartistiske utrikesminister Joschka Fischer konstaterade i sitt omskrivna tal om federalism år 2000 vore det ett ”irreparabelt misstag” att utestänga nationalstaterna från konstruktionen av ett federalt Europa. Europeisk

50. Guérot må ha en poäng i att EU är asymmetriskt integrerat jämfört med de europeiska nationalstaterna, men att frånvaron av en gemensam finanspolitik har drivit europeiska länder till lägre skatter och lägre offentliga utgifter tycks inte alls stämma. Tvärtom, i stället för ”race to the bottom” har vi fått ett ”race to the top”, där frånvaron av koordinerad finanspolitik släppt lös nationalstaternas hämningslösa begär efter nationell finanspolitik och statsstöd, i ett industripolitiskt allas krig mot alla. Allra tydligast har denna utveckling varit i EU:s största ekonomier, Tyskland och Frankrike.

51. Guérot, 2019, sid 50.

integration” kan bara utformas framgångsrikt om det görs på grundval av en delad suveränitet mellan Europa och nationalstaterna”.⁵² Därför har också många socialdemokratiska partier i Europa, däribland Sveriges, ställt sig skeptiska till en europeisk, överstatlig sociallagstiftning, arbetsmarknadspolitik och omfördelande välfärdsstat.⁵³

C) FEDERALISMEN

Ett tredje alternativ till dagens europeiska integrationsmodell är federalismen som utmärker sig av att kunna balansera behovet av handlingskraftighet på central nivå, med bibehållen respekt för nationalstaternas särart.

Federalism kan definieras som en politisk organisationsform där separata stater ingår i ett övergripande politiskt system som respekterar varje stats integritet.⁵⁴ Med andra ord vilar federationen som styrelseform både på *självstyrelse* och *autonomi* för varje stat, och också på en *delad suveränitet* mellan den federala och den delstatliga nivån. Detta skiljer federationen både från den moderna enhetsstaten där suveräniteten är odelbar och koncentrerad till den statliga nivån,⁵⁵ men också från konfederationen (såsom dagens EU)

52. Fischer, 2000, sid 17–18.

53. Målkonflikten mellan ett socialt Europa och nationell suveränitet syntes inte minst i Socialdemokraternas intensiva engagemang för den sociala pelaren 2017, för att sedan vända och motarbeta en rad av de politiska förslag som blev följden av pelarens inrättande.

54. federalism. *Encyclopedia Britannica*, 2026.

55. Inte minst har denna idé historiskt gestaltats genom den absoluta kungamakten, som, sedan franska revolutionen togs över av den absoluta folksuveräniteten. Carl Schmitts definition av suveränen som ”den som bestämmer över undantaget” har även influerat denna europeiska förståelse om nationalstatens suveränens metafysiska odelbarhet.

där all suveränitet på överstatlig nivå kan härledas tillbaka till dess konstituerande delar (medlemsländerna).

Federalismens idéhistoria är intimt förknippad med framväxten av liberal, konstitutionell maktindelning.⁵⁶ I skriften *Om den eviga freden (Zum ewigen Frieden)* från 1795 skissade Immanuel Kant på ett globalt, federalt ramverk efter liberala principer. Ett mer modernt exempel är Friedrich Hayeks artikel ”Ekonomiska villkor för mellanstatlig federalism” som 1939 lade fram en vision för en europeisk federalism som sammanfattade federations kärnuppgifter i följande ordalag:⁵⁷

- Att garantera fred (mellan medlemsstaterna).
- Att skapa geopolitisk styrka mot yttre potentiella fiender.
- Att skapa en effektiv marknad och ekonomiskt utbyte.
- Att etablera ett gränsöverskridande ramverk för individuell frihet.

Ur dessa principer menade Hayek att försvars- och utrikespolitik, gränsbevakning, federal finanspolitik och valutapolitik var kärnan i den federala kompetensen. Vidare menade han att federationen måste ha suveränitet över reglering av den gemensamma marknaden samt vissa sociala standarder för att undvika konkurrens mellan delstaterna är nödvändig.⁵⁸

56. För en djup genomgång av federalismens band till liberal-demokratiska värden, se Burgess, 2012; Rohác & Ottavio, 2017.

57. Hayek, 2018, sid 40.

58. Ibid., sid 16; Se även Hayeks kapitel om socialförsäkring i *Frihetens grundvalar*.

Samtidigt förutsätter en federation som värnar respekten för individens frihet att den federala makten begränsar sig självt inom ett ramverk för maktindelning. Bara så kan federationen, med den amerikanske statsvetaren Vincent Ostros ord, skapa ”en regim som låter människor vara sina främsta styresmän” och där ”befallning och kontroll endast har en minimal betydelse”.⁵⁹ Därför bör den federala makten lämna ett stort utrymme för delstatlig och lokal variation och endast begränsas till de områden där medborgarnas övergripande värderingar och intressen konvergerar.⁶⁰

Trots den decentralistiska principen om långtgående respekt för värderingspluralism och självstyre beskylls federalismen ofta för att vilja likrikta och sudda ut både individers och nationers karaktärsdrag.⁶¹ Det hänger sannolikt ihop med den dominanta roll som amerikansk forskning och teoribildning spelat för bilden av federalism som konstitutionellt system.⁶² USA är alltså en verkligt intressant inspirationskälla i kraft av de idéer och principer som underbyggt den amerikanska federala konstitutionen sedan 1789. Det innebär dock inte att man för den skulle behöver acceptera det amerikanska samhällets majoritetskultur för att vara federalist. Det faktum att USA:s federala system växte fram inom ramen för ganska homogen, anglosaxisk majoritetskultur må ha bidragit till en typiskt amerikansk, nationell federalism. Däremot

59. Rohác & Ottavio, 2017, sid 3.

60. Hayek, 2018, sid 40.

61. Åkesson, 2024.

62. Fossum & Jachtenfuchs, 2017, sid 468–473.

63. Fossum & Jachtenfuchs, 2017, sid 473.

är ett gemensamt språk och en etnisk majoritetskultur inte på något sätt en förutsättning för federalismen.⁶³

Tvärtom visar flera lyckade exempel på moderna federationer att federalismen är fullt förenlig med Europas stora språkliga och etniska mångfald. Tre särskilt intressanta exempel är Schweiz, Belgien och Kanada, som alla är väl fungerande liberala demokratier med ett högt ekonomiskt välstånd som också präglas av stor etnisk och språklig pluralism mellan delstaterna.⁶⁴ I både Kanada och Belgien infördes federalism som ett svar på politiska krav för att öka det politiska handlingsutrymmet för flera etniska och språkliga identiteter, inte för att minska det. I Kanadas fall som ett svar på ökat självbestämmande för den franskspråkiga minoriteten i regionen Québec, i Belgien som svar på den flamländska befolkningens krav på ökad självbestämmande i regionen Flandern.⁶⁵ Federalismen tycks alltså vara en modell som är fullt förenlig med språklig och etnisk pluralism, snarare än motsatsen.

64. HDI 2023: Schweiz (2), Belgien (10), Kanada (16).

65. Fossum & Jachtenfuchs, 2017, sid 474; Levrat, 2003, sid 373.

Varför behöver Europa federalism?

Låt oss nu titta närmare på hur dagens mellanstatliga fördrag lagt grunden för Europas ekonomiska och politiska stagnation, och hur federalismen erbjuder en väg ut ur dessa problem. Kärnan i detta problem består i att EU saknar federalismens tydliga principer om självstyre och autonomi för varje nivå samt delad suveränitet mellan den federala och delstatliga nivån.

I federala system, som det amerikanska, ges den federala makten (kongressen, presidenten och Högsta domstolen) exklusiv befogenhet över försvaret och reglering av marknaden (*Commerce clause*).⁶⁶ Samtidigt skapar federationen ett robust skydd för den delstatliga suveräniteten inom alla andra områden där konstitutionen inte uttryckligen ger den federala nivån befogenhet, i USA:s fall genom det tionde tillägget från 1791 och relevant rättspraxis. Den federala makten kan alltså inte lägga sig i delstaternas politik där det saknas konstitutionellt mandat, givetvis som det motsatta också är sant för delstaterna på den federala nivån.⁶⁷ Detta skapar en autonomi för varje politisk nivå att agera inom ramen för sin exklusiva kompetens.⁶⁸

Den federala makten har i USA ändå stärkts på många områden över tid, i takt med att samhället utvecklats och blivit alltmer sammanlänkat. Det har i grunden varit en rimlig

66. Art. 8, USA:s konstitution.

67. Fabbrini, 2025, sid 202–204..

68. Rohác & Ottavio, 2017, sid 3.

utveckling eftersom nya tider ställer nya krav på politisk handlingskraft. Exempelvis grundades den federala polisen FBI år 1908, en milstolpe för utökningen av den federala makten. Men även om den federala maktutövningen utvecklats successivt sedan den federala konstitutionen trädde i kraft 1789⁶⁹ har den delstatliga suveräniteten värnats på många områden och till och med stärkts vid vissa tillfällen.⁷⁰

I stället för denna tydliga maktindelning har EU infört ett system med så kallade delade befogenheter, vilket skapat en suddig sammanblandning mellan medlemsländernas och EU:s suveränitet. Problemet är inbyggt i fördragen som endast listar ett fåtal exklusiva befogenheter (5) som tillfaller den överstatliga nivån, men en betydligt större mängd delade befogenheter (15) som både tillfaller EU och medlemsländerna. De delade kompetenserna spänner över flera stora och nebulösa politikområden som inre marknad, socialpolitik, energi och forskning, territoriell sammanhållning och konsumentskydd och har skapat en stor gråzon för var den överstatliga suveräniteten slutar och den nationella börjar.

Även om EU-fördragen slår fast kravet på nödvändighet, det vill säga att EU endast får vidta åtgärder för att uppnå målen i fördragen, så erbjuder fördragets mellanstatliga struktur att detta kan tolkas mycket långtgående. Förutsatt att det råder enhällighet mellan medlemsländernas stats- och regeringschefer kan EU *stifta vilken lag som helst* på EU-nivå, så länge den överensstämmer med målen i fördragen, även om kompe-

69. Rohác & Ottavio, 2017, sid 4.

70. På 1790-talet federaliserades delstaternas statsskulder, på grund av de stora militära utgifterna för att möta Storbritanniens krigföring, men på 1840-talet rullades denna kompetens tillbaka till delstaterna, en kompetens man behållit till vår tid.

tensen formellt saknas.⁷¹ EU:s ledare har vid upprepade tillfällen diskuterat behovet av en tydligare kompetensfördelning,⁷² och genom Lissabonfördraget⁷³ 2009 infördes en ny skrivelse för förtydligandet att EU endast kan lagstifta inom tilldelade befogenheter, och att EU ska respektera medlemsländernas nationella identiteter. Grundproblemet med den otydliga kompetensfördelningen har dock inte berörts.

EU:s stats- och regeringschefer har inte bara i upprepade fördragsrevideringar lyft upp allt fler policyer på EU-nivån, från Amsterdamfördragets utökning av kompetensen kring rättspolitik och Lissabonfördragets som gjorde immaterialrätt till en EU-fråga.⁷⁴ De otydliga gränserna i de delade befogenheterna har regelbundet utnyttjats för att utöka den överstatliga maktutövningen utan ett starkt demokratiskt mandat.

För det första har EU:s stats- och regeringschefer genom mellanstatliga överenskommelser ökat EU:s befogenhet på ett sätt som uttryckligen går emot fördragen. Efter eurokrisen 2013 överfördes kompetensen kring banköversyn och räddning av banker i euroområdet till den överstatliga nivån, efter ett initiativ som leddes av EU-kommissionen, ett klassiskt exempel på en neofunktionalistisk expansion av överstatligheten à la Monnet.⁷⁵

För det andra har EU-institutionerna regelbundet expanderat sin makt genom så kallade ”delegerade akter”, som

71. Art. 352, EUF-fördraget; Rosas & Armati, 2012, sid 20.

72. Frågan lyftes bland annat i Laeken-deklarationen 2001.

73. Art. 4-5; Rosas & Armati, 2012, sid 20-21.

74. Beach, 2016, sid 49.

75. Beach, 2016, sid 50.

innebär att EU-kommissionen får komplettera teknisk lagstiftning med sådana lagar som inte ändrar de lagarnas politiska innehåll. Definitionen kring vad som faktiskt ryms inom en delegerad akt är dock oklar vilket har skapat ett politiskt rum för EU-institutionerna att expandera den överstatliga kompetensen på en rad politikområden. Ett exempel är när den Europeiska centralbanken 2012 meddelade att man förbehöll sig rätten att köpa statspapper (den så kallade ”big bazooka”) för att stötta medlemsstater i kris.⁷⁶

En liknande situation inträffade 2015 då EU-kommissionen introducerade en viss flexibilitet i tolkningen av Stabilitets- och tillväxtpakten, som etablerar regelverket för medlemsländernas offentliga finanser. Kommissionen meddelade då unilateralt att man tänkte knyta regelverket till hur väl enskilda medlemsländer presterar i fråga om konkurrenskraftsreformer, en klar expansion av den överstatliga kompetensen.⁷⁷ Samtidigt som EUF-fördraget alltså slår fast att nationell budgetpolitik är medlemsländernas ansvar, är det EU-kommissionen som med hänsyn till annan politik bedömer om budgeten ska godkännas.

En sådan kontroll av delstaternas budgetar hade varit svåruppnåelig inom ramen för USA:s federala system, även med en Donald Trump vid makten. I stället erkänns i USA delstaternas ansvar för sin egen budgetpolitik fullt ut i enlighet med principen om delstatligt självstyre, vilket resulterar i att vissa delstater tar ansvar medan andra i praktiken är bankrutta och själva får ta ansvar också för sin egen ekonomiska

76. Ibid., sid 52.

77. Ibid.

sanering.⁷⁸ Att detta centralstyre ändå accepteras av EU:s medlemsländer grundar sig på att en statsfinansiell kris i ett enskilt medlemsland kan få stora konsekvenser för hela unionen, på ett sätt som en sådan kris i en amerikansk delstat svårligen kan få, en insikt som är starkt påverkad av erfarenheten av Greklands krisen 2011.⁷⁹ Den federala nivåns både absolut och relativt större makrofinansiella roll i USA gör att den kan kosta på sig ett delstatligt självstyre, eftersom delstatligt oansvar aldrig kan växa till en federal kris.⁸⁰

EU:s svar på att hindra för mycket kompetensöverföring har varit subsidiaritetsprincipen, som infördes med Maastrichtfördraget 1993.⁸¹ Principen innebär att lagstiftning inom de delade befogenheterna ska ske på den lägsta, ändamålsenliga nivån. För att säkerställa att så sker kan medlemsländernas nationella parlament begära granskning av kommissionens förslag till ny lagstiftning. Det kanske inte kommer som en överraskning att Sverige är det EU-land som – med sin starka skepsis mot mer överstatlighet på flera områden – flest gånger åberopat subsidiaritetsprincipen.⁸² Sedan Lisabonfördragets införande 2010 fram till 2025 genomförde riksdagen 1380 utredningar varav 115 resulterade i formella invändningar som riksdagen skickat in till EU-kommissionen.⁸³ Av dessa har endast två fall fått stöd av en tredjedel av andra medlemsländers parlament, vilket krävs för att EU-

78. Roháč & Ottavio, 2017, sid 6.

79. Under denna tid villkorade den tyska regeringen makrofinansiellt stöd till Grekland i utbyte mot finanspolitiskt inflytande genom EU-kommissionen.

80. Genschel & Jachtenfuchs, 2015, sid 4.

81. Art 5 (3), EU-fördraget.

82. Europaportalen, 2025.

kommissionen ska förklara sitt beslut, och endast ett av dessa fall resulterade i att EU-kommissionen drog tillbaka sitt lagförslag.⁸⁴ Vad man än tycker om maktkoncentrationen i sig tycks alltså inte subsidiaritetsprincipen ha kunnat hindra den.

För det tredje har också EU:s överstatliga makt expanderat som en följd av den juridiska praxis som etablerats genom domar i EU-domstolen. Denna praktik inleddes redan 1964 då EU-domstolen fastställde unionsrättens företräde framför nationell lagstiftning.⁸⁵ Man behöver för den skull inte stämpla EU-domstolens rättspraxis som ”juridisk aktivism”. Det räcker med att notera det som också juridisk forskning noterar: Att EU-domstolens domar ofta företrätt en tolkning av EU-rätten som bemyndigar, snarare än begränsar, en större europeisk överstatlig maktutövning.⁸⁶

Min genomgång av dessa exempel på expansion av de överstatliga kompetenserna ska inte tolkas som att det i sig är dåligt att EU har denna makt. Man kan på goda grunder argumentera för att bankunionens översyn av eller den Europeiska centralbankens uppköp av statspapper är en rimlig uppgift för den överstatliga nivån. Poängen är att visa att denna utveckling i Europa inte har skett inom ramen för en samlad politisk vision om konstitutionell maktindelning, utan i en oordnad politisk process där fördragets otydliga uppdelning utnyttjats utan demokratiskt ansvarsutkrävande. I bästa fall har besluten fattats genom signaturer på fördragsändringar

83. Ibid., 2026.

84. Europeiska kommissionen, 2026.

85. EU-domstolens dom *Costa mot ENEL*, 1964.

86. Rabkin, 2016, sid 94.

av medlemsländernas stats- och regeringschefer, i värsta fall genom mellanstatliga överenskommelser i Europeiska rådet, eller i mötesrum på EU-kommissionen i Bryssel eller Europeiska centralbanken i Frankfurt. Men som konstaterades inledningsvis begränsas samma överstatlighet av andra mellanstatliga organ, veton, och politiska undantag.⁸⁷

Det intressanta är att denna motsägelsefulla struktur både borde uppröra EU-vänner och EU-skeptiker som värnar det nationella självstyret. Skyddet mot ett maktfullkomligt EU är med dagens fördrag inte starkare än att det begränsas av Europeiska rådets, ministerrådets och EU-kommissionens politiska kreativitet och politiska godtycke. Men skyddet för ett kapabelt EU är inte heller starkare än att viktiga beslut kan blockeras av ett Ungern, eller bara av medlemsländernas snäva egenintresse i de mellanstatliga organ som bildar en tät spindelväv runt den överstatliga auktoriteten.

Federalismens principer erbjuder en väg ut ur denna återvändsgränd. En federal konstitution skulle visserligen inte skapa en total immunitet mot en expanderande federal maktutövning eller mot auktoritära politiker, vilket vi inte minst sett prov på i USA de senaste åren. Däremot skulle den tydligare kunna definiera gränserna för den överstatliga (federala) makten, och för det nationella självstyret, samt inlemma den federala makten i starka demokratiska institutioner bortom den mellanstatliga diplomatins nycker.

Genom att utgå från Hayeks definition av federationens kärnuppgifter – att garantera fred (mellan medlemsstaterna),

87. Genschel & Jachtenfuchs, 2025, sid 14.

att skapa geopolitisk styrka mot yttre potentiella fiender, att etablera en effektiv marknad och ekonomiskt utbyte, och att lägga grunden av ett gränsöverskridande ramverk för individuell frihet – kan vi nå fram till en mer modern begränsning av kärnuppgifterna för ett federalt EU enligt nedan:

- Valutapolitisk- och makrofinansiell stabilitet.
- Budget och viss beskattning (efter principerna om fiskal federalism och europeiska kollektiva nyttigheter).
- Gemensamma marknadsregler (inkl. tullar, jordbruk och fiske).
- Pandemihantering och smittspridning.
- Gränsöverskridande infrastruktur (till exempel elsystem).
- Unionens utrikespolitik och internationella avtal (inkl. klimatpolitik).
- Migrationspolitik och yttre gränsbevakning.
- Unionens militära försvar.
- Storskaliga forskningsinstitutioner och rymdpolitik.
- Federalt skydd för fri- och rättigheter (Europakonventionen).
- Gränsöverskridande brottslighet inkluderat en federal poliskår (FBI).

I nästa del ska vi titta närmare på några av dessa politikområden som tydligast knyter an till EU:s strukturella problem med låg tillväxt och begränsat geopolitiskt inflytande, samt hur en federal konstitution kan bidra till att lösa dessa pro-

blem. Vi ska också undersöka hur en federal finansiering av EU:s budget kan stärka effektiviteten i systemet, och vilka gränser som behövs för den federala maktutövningen för att skydda det nationella självstyret.

Konstitutionens kärnuppgifter

A) EN INRE MARKNAD – PÅ RIKTIGT

EU:s inre marknad utgår i fördragen från målet att etablera ett gemensamt handelsområde med fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor. Denna idé om den inre marknaden har utvecklats successivt sedan Romfördraget 1957. Genom att etablera gemensamma spelregler och fri konkurrens ville de sex grundarländerna öka välbefindandet både för enskilda länder och för EU som helhet. Som vi har sett har fördragets metod för att uppnå denna ekonomiska integration främst varit överstatlig lagstiftning på förslag av EU-kommissionen under överinseende av EU-domstolen.⁸⁸

Tyvärr kan vi konstatera att denna modell inte har lyckats med sin uppgift. EU har visserligen kommit en bit på vägen, men idealet om en helt integrerad inre marknad är fortfarande långt borta. EU har inte klarat av att avskaffa medlemsländernas kolossalt kostsamma handelshinder som fortfarande tynger kontinenten. En forskningsgenomgång från IMF visar att kostnaderna för de handelshinder som kvarstår på den inre marknaden motsvarar en 45-procentig tull på varor och en 110-procentig tull på tjänster. Det är alltså kostnader som är långt högre än de flesta direkta

88. Principen om ömsesidigt erkännande utgör här en viktig milstolpe, först erkänd i EU-domstolens dom *Rewe-Zentral AG mot Bundesmonopolverwaltung für Branntwei* (Cassis de Dijon), 1979.

handelshinder som drabbar EU från tredje land,⁸⁹ såsom USA:s tullar på europeiska bilar som sedan augusti 2025 enbart är 15 procent.

Resultatet ser vi i en europeisk ekonomi som inte längre följer med innovationstakten i andra dynamiska ekonomier, såsom USA och Kina. I Europa är produktiviteten lägre i viktiga nyckelsektorer, framför allt i techindustrin och i spjutspetsteknologier. Mario Draghi har i detalj belyst vilka effekter detta för med sig.⁹⁰ De senaste 50 åren har inget europeiskt företag nått ett marknadsvärde på över 100 miljarder euro, medan alla sex amerikanska bolag som upp-nått ett marknadsvärde över 1 biljon euro har skapats under denna period.⁹¹ Av världens ledande företag inom kvantdatorer kommer fem från USA, fyra från Kina och inget från Europa.⁹² Som Draghi konstaterar kommer stagnationen att tvinga oss att begränsa vår välfärd, vår miljö eller vår frihet, om inget görs för att bryta den onda cirkeln.⁹³

Den före detta italienske premiärministern Enrico Letta har i en annan uppmärksammas rapport om den inre marknaden visat att en delförklaring till detta europeiska misslyckande ligger i hur EU:s lagstiftningsprocess är utformad. Det handlar om de trepartssamtal (så kallade ”triloger”) mellan Kommissionen, Europaparlamentet och rådet där man förhandlar ny lagstiftning under tidspress.

89. Europeiska centralbanken, 2025.

90. För en sammanfattning av Draghis och Lettas analys på svenska, se Timbros rapport ”Draghi på svenska: Så stärker vi Europas konkurrenskraft i en geopolitisk tid”, Reimers, 2025b.

91. Draghi, 2024, sid 6.

92. Ibid., sid 28.

93. Ibid., sid 9.

Systemet med triloger har skapat politiska drivkrafter för att föra in möjligheter till nationella undantag och otydliga bestämmelser, allt för att nå i hamn med en acceptabel kompromiss. En acceptabel politisk kompromiss är dock inte samma sak som acceptabel lagstiftning, vilket visats upprepade gånger de senaste åren. Tvärtom har kommissionens förslag på enhetlig lagstiftning ofta urvattnats till något som efter rådets och parlamentets ändringar blir 27 olika regelverk, vilket GDPR är ett bra exempel på.⁹⁴ Letta har kallat detta för ”falsk harmonisering”.⁹⁵

Men den splittrade inre marknaden har också med ändringar i dagens EU-fördrag att göra. Genom Lissabonfördraget 2009 frångick EU det mål som hitintills varit grundbulten för den inre marknaden: ”en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens”.⁹⁶ Den nya formulering som infördes med Lissabonfördraget lyder i stället att den inre marknaden ska utgå från ”en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft där full sysselsättning och sociala framsteg eftersträvas”.⁹⁷ Därpå följer även en rad andra sociala, miljömässiga och kulturella mål. Den marknadsekonomiska principen för den inre marknaden har alltså utmanats av andra mål genom Lissabonfördragets revideringar.⁹⁸

Problemet ligger inte i att en mer socialliberal samhällsmodell skulle vara dåligt för EU. Tvärtom har det varit en

94. Şerban, 2024.

95. Draghi, 2024; Letta, 2024; Reimers, 2025b.

96. Art. 3a i Fördraget om upprättandet av europeiska ekonomiska gemenskapen, senare EUF-fördraget.

97. Art. 3.3, EU-fördraget.

98. Rosas & Armati, 2012, sid 200–201.

styrka att Europa historiskt lyckats kombinera tillväxt med ett socialt ansvarstagande. Problemet ligger i att dessa revideringar urvattnat den inre marknadens målsättningar och erbjudit en tacksam grund för mer nationell särslagstiftning som bryter sönder en fri och öppen marknad. Den banbrytande principen om ömsesidigt erkännande för varuexport,⁹⁹ som etablerades genom EU-domen *Cassis de Dijon* 1979, har exempelvis villkorats med fler och fler undantag med hänvisning till arbetstagares skydd, konsumenter, miljö, kultur.¹⁰⁰

Problemet med nationell särslagstiftning och fragmenterade regelverk som utmanar överstatligheten på den inre marknaden har ökat över tid. I dess spår ser vi också hur EU-kommissionen i praktiken slutat att försvara den inre marknadens principer, trots att den brukar betraktas som ”fördragets väktare”. På ett decennium har antalet överträdelseförfaranden mot medlemsländernas brott mot den inre marknadens spelregler gått ned med hela 75 procent, samtidigt som de problematiska barriärerna mellan medlemsländerna kvarstår. Tiden för att lösa tvister om inre marknadsöverträdelser i domstol har samtidigt ökat dramatiskt.¹⁰¹

Samtidigt kvarstår stora sektorer där EU inte ens lyckats uppnå en acceptabel nivå av harmonisering. I tjänstesektorn är problemen särskilt betungande med krav på medborgarskap eller vistelse i landet för vissa tjänster, och nationella

99. Ömsesidigt erkännande innebär att varor som lagligen säljs i ett EU-land även ska kunna säljas i ett annat land även om den avviker från den senares varustandarder.

100. Rosas & Armati, 2012, sid 208–212.

101. Garicano, Holmström & Petit, 2025.

yrkesstandarder har fortfarande företrädare framför europeiska eller principen om ömsesidigt erkännande.¹⁰² Men även för handel med varor kvarstår en del hinder, olika nationella krav på etikettering av varor.¹⁰³ Ett annat område är EU:s fragmentiserade reglering av kapitalmarknader, vilket förhindrar kanaliseringen av spar- och pensionspengar till innovativa bolag. På ett liknande sätt är bolagsrätten och upphovsrätten fortfarande nationell i hög grad, vilket innebär handelshinder i kontraktsrätt och administrativa bördor för företag som handlar gränsöverskridande.¹⁰⁴

Till och med EU:s konkurrenslagstiftning, kommissionens mest exklusiva befogenhet,¹⁰⁵ tar i många fall större hänsyn till nationella förutsättningar än till målet om en europeisk marknad. Vi ser det i form av bristande konsolidering, vilket lett till att EU i dag har 34 mobila nätverksoperatörer, medan det endast finns en handfull i USA.¹⁰⁶

Den som på allvar sätter sig in i ämnet har svårt att dra någon annan slutsats än att den överstatliga inre marknaden i hög grad är en europeisk fiktion som existerar i den politiska diskursen, men som ännu inte materialiserats i den konkreta verkligheten.¹⁰⁷

En verkligt federal marknad erbjuder en väg ut ur denna situation. Först och främst måste en federal konstitution återupprätta Maastrichtfördragets princip om en ”öppen

102. Blix, 2023.

103. Europeiska centralbanken, 2025.

104. Draghi, 2024, sid 63–64.

105. Fabbrini, 2025, sid 42.

106. Reimers, 2025b, sid 49.

107. Garicano, Holmström & Petit, 2025, sid 6.

marknadsekonomi med fri konkurrens” som den överordnade konstitutionella principen för överstatlig reglering på den inre marknaden. Enrico Lettas förslag om en ”femte frihet” för kunskap, innovation, forskning och utbildning bör också vara som en grundläggande princip för den inre marknaden. Men det räcker inte att återupprätta vad tidigare fördrag sökte åstadkomma. Den överstatliga befogenheten över marknaden måste övergå från att vara en delad till att bli en helt överstatlig kompetens. Med andra ord bör lagstiftning och tolkning av regelverk på den inre marknads område helt tillfalla EU-kommissionen och EU:s relevanta myndigheter, inklusive regler för varor, tjänster, människors rörelsefrihet (yrkesstandarder) och kapitalmarknad. Konstitutionen behöver avskaffa all nationell reglering som går emot den inre marknads principer. Nationella myndigheter behöver i genomförandet av marknadsreglerna formellt underställas EU-kommissionens federala expertmyndigheter, och tvister bör hänvisas till särskilda federala handelsdomstolar¹⁰⁸ i stället för nationella. Därtill bör principen om ömsesidigt erkännande för såväl varor, tjänster och yrkesstandarder skrivas in i konstitutionen.

I vissa fall behöver nya, federala myndigheter skapas för att skapa ett helt enhetligt regelverk. På kapitalmarknadens område behöver Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (ESMA) bli en federal myndighet med full suveränitet i likhet med *United States Securities and Exchange*

108. För ett förslag om särskilda handelsdomstolar (*Specialized commercial courts*) med exklusiv jurisdiktion över inre marknadsöverträdelser, se Garicano, Holmström & Petit, 2025.

Commission. I andra fall där skalfördelar saknas kan den nationella myndighetsstrukturen bestå, men med federalt företräde för EU-kommissionen och EU-domstolen att tolka vad regelverken föreskriver.

En sådan federal marknad har potential att radikalt minska de enorma handelshinder som kvarstår mellan EU:s länder och minska utrymmet för ny nationell särslagstiftning. Även om en del gråzoner skulle bestå, skulle det radikalt minska mängden nationella särkrav, yrkesstandarder och administration som fortfarande utgör en enorm börda för europeiska företag och arbetstagare. De ekonomiska effekterna av en sådan federal marknad skulle sannolikt vara starkt positiva. En intressant jämförelse har publicerats av ECB som räknat på effekterna om marknadshindren skulle sänkas till Nederländernas nivå, det EU-land som har lägst barriärer på den inre marknaden. En sänkning till denna nivå (åtta procentenheter lägre för varor och nio procentenheter lägre för tjänster) skulle motsvara en ökning med 4,4 procent för varuhandeln och 14,5 procent för tjänstehandeln.¹⁰⁹ Europaparlamentets utredningstjänst har i sin tur visat i en studie att ett fullt genomförande av den inre marknads målsättningar om harmonisering skulle innebära en ekonomisk vinst för hela ekonomin mellan 651 miljarder och 1,1 biljoner euro per år, vilket motsvarar 5–8,63 procent av EU:s BNP. Effekten i antalet jobb motsvarar 7,5 miljoner nya jobb.¹¹⁰ Ännu viktigare är dock den dynamiska effekten på sikt för innovationen i det europeiska näringslivet, när gräns-

109. Europeiska centralbanken, 2025.

110. Thirion, 2017.

överskridande konkurrens, bättre kapitalallokering och konsolidering plötsligt inte längre bara är ett politiskt mål utan en ekonomisk verklighet.

B) EN STÄRKT UTRIKES- OCH FÖRSVARSPOLITIK

En federal marknad för tillväxt är dock ett lätt byte för Europas fiender om vi inte kan försvara den och våra ekonomiska intressen. Därför konstaterades i inledningen att ett militärt försvar och utrikespolitik utgör en annan federal kärnuppgift. Detta är även sant för existerande federala statsbildningar med starkt delstatligt självstyre som Schweiz, Kanada eller USA. Det är svårt att tänka sig en europeisk federation som över tid skulle kunna stå upp för sin suveränitet utan egna militära resurser, både för att upprätthålla freden inåt och oberoendet utåt mot unionens fiender. På samma sätt är det svårt att se hur den federala nivån ska kunna skydda unionens gemensamma intressen i utrikespolitiken utan suveränitet över unionens diplomati.¹¹¹

Militärmakt och diplomati är samtidigt kompetenser som historiskt varit definierande för den nationella suveräniteten. Att överföra en del av dessa ”kungliga befogenheter”¹¹² till en europeisk, federal nivå har därför felaktigt uppfattats som att i praktiken överge all kvarvarande nationell suveränitet, eller i alla fall en mycket symbolisk del av den.¹¹³ Av detta skäl har

111. Hayek, 2018, sid 7.

112. I fransk statsvetenskaplig forskning används begreppet *Les pouvoirs régaliens* (de kungliga befogenheterna), ett träffande samlingsbegrepp för de militära, diplomatiska och rättskipande kompetenser som är definierande för våldsmonopolet i den moderna nationalstaten.

113. Fabbri, 2025, sid 170.

EU utvecklats till en ”upp-och-nervänd konfederation” med mycket stor lagstiftningsmakt inom allt från miljö, socialpolitik, arbetsmarknadspolitik, men helt utan en egen armé eller suveränitet över unionens utrikespolitik.¹¹⁴

Det avgörande steget på denna utvecklingskurva togs redan 1954, då planen på en västeuropeisk försvarsgemenskap med en gemensam europeisk armé under överstatlig kontroll förkastades i en omröstning i det franska parlamentet. Frankrikes avvisande av idén om en överstatlig försvarspolitik skulle komma att lägga grunden för EU:s omvända integration där inrikespolitiskt och ekonomiskt samarbete trumfades det utrikespolitiska och militära.¹¹⁵ Det är en ödets ironi att det främst är Frankrike som, de senaste åren, också kommit att återaktualisera frågan om ett gemensamt, europeiskt försvar.

EU:s utrikespolitik hanteras i dag enligt en särskild mellanstatlig procedur¹¹⁶ som utgår från Europeiska rådet och utrikesrådet, och där medlemsländernas regerings- och statschefer respektive utrikesministrar definierar prioriteringar och fattar beslut med enhällighet. Politiken är undantagen från det ordinarie, överstatliga lagstiftningsförfarandet (unionsmetoden), och lyder därmed inte under EU-domstolens kontroll.¹¹⁷ På så sätt ställs den nationella suveräniteten i centrum för maktutövningen. Den representativa funktion i utrikespolitiken som tillfaller den höga representanten och

114. Reho, 2017, sid 7.

115. Simms, 2012, sid 53.

116. Art. 24.1, EU-fördraget.

117. Rosas & Armati, 2012, sid 238–242.

Europeiska rådets ordförande (med stöd av EU:s utrikes-tjänst) är starkt kringskuren. EU är enligt fördragen förbjudet från att delta i de flesta internationella organisationer, där den nationella suveräniteten har företräde.¹¹⁸

Liknande bestämmelser styr EU:s gemensamma försvarspolitik.¹¹⁹ Fördraget förbjuder uttryckligen budgetutgifter som har ”militära eller försvarsmässiga konsekvenser”.¹²⁰ Dessutom kan gemensamma militära operationer endast bli aktuella utanför EU:s territorium, och baserat på medlemsländernas nationella försvarsresurser.¹²¹ Detta trots att fördraget via den så kallade solidaritetsklausulen¹²² innebär förpliktelser att hjälpa ett annat medlemsland som attackerats militärt. Fördraget har visserligen också krattat manegen för ett överstatligt försvar genom att slå fast att politiken ”kommer att leda till ett gemensamt försvar, när *Europeiska rådet med enhällighet har beslutat detta*”.¹²³ Sedan början av 2000-talet existerar ett embryo på operativ nivå till en sådan gemensam försvarsorganisation genom EU:s militärkommitté, militära stab och operationscenter.¹²⁴

I den praktiska verkligheten är det dock fortfarande den nationella suveränitetens företräde som sätter agendan för EU:s uppträdande på världsscenen. Unionen framstår med andra ord mer som en skock ”kacklande gäss” än en

118. Ibid., sid 251.

119. Ibid., sid 258.

120. Art. 41.2, EU-fördraget.

121. Art. 42, EU-fördraget.

122. Art. 42.7, EU-fördraget.

123. Art. 42.2, EU-fördraget.

124. Rosas & Armati, 2012, sid 258.

”trumpetande elefant”, som Finlands före detta domare i EU-domstolen, Allan Rosas, formulerat det.¹²⁵

Det har också visat sig i en lång rad geopolitiska kriser de senaste åren. Under Balkankrigen på 1990-talet misslyckades EU kapitalt med att nå en gemensam position och hanteringen urartade i stället i fransk-tysk rivalitet. Följden blev att EU misslyckades med att stoppa det serbiska folkmordet i Srebrenica 1995. I stället blev det Nato under amerikansk ledning, som ingrep för att få slut på blodbadet. EU:s höga representant beskrev senare misslyckandet på Balkan som ”födelseplatsen för EU:s utrikespolitik”, men det underliggande systemfelet med en alltför stark mellanstatlig komponent skulle bestå även de kommande åren.¹²⁶ Vi såg detta återigen under den arabiska våren 2011, när EU konfronterades med inbördeskriget i Libyen. Frankrike och Tyskland lyckades inte heller då komma överens om en gemensam position, och det blev ännu en gång Nato som fick axla ansvaret för en intervention.

Historien upprepade sig ännu en gång efter den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina 2022. Trots att EU lyckades samla sig och ta ansvar för det makrofinansiella stödet var det Nato och USA som fattade de avgörande besluten och stod för infrastrukturen för att tillhandahålla och leverera militär utrustning.¹²⁷ Kriget har även synliggjort det prekära läget för de europeiska försvarsmakterna som fortsätter att vara splittrade och starkt beroende av amerikansk militär utrust-

125. Ibid., sid 236.

126. Simms, 2012, sid 55.

127. Fabbri, 2025, sid 116–119.

ning. Trots de uppenbara stordriftsfördelarna för utveckling av avancerad militär teknik har EU inom ramen för dagens försvarsindustriella samarbete visat sig oförmöget att uppnå detta, och försvarsindustrin förblir splittrad efter nationella linjer.¹²⁸

Under lång tid komparerades den återkommande europeiska oförmågan av amerikansk diplomati och militärmakt som i allt väsentligt delade EU:s intressen. Till följd av USA:s reträtt från den regelbaserade världsordningen och från en europeisk uppfattning om Ryssland som ett strategiskt säkerhetshot finns det dock anledning att tro att så inte längre kommer att vara fallet. Om EU inte förändrar beslutsprocesserna i den gemensamma utrikes- och försvarspolitikerna mot ökad samordning finns det starka skäl att tro att vår splittring kan stå oss dyrt.

Samtidigt har EU visat att man kan agera, när enigheten trots allt finns där. Sedan 2003 har EU organiserat hela 20 civila och militära operationer utomlands.¹²⁹ Ett särskilt gott och ovanligt exempel på kraften i enigheten gavs också under Grönlandskrisen 2026, då EU-ledarna uppvisade en samlad front mot Trumpadministrationens hot om militärt våld för att ta över ön från Danmark. Händelsen speglar en djupare säkerhetspolitisk förändring där allt fler medlemsländer ställer sig positiva till ett mer geopolitiskt kapabelt EU. På samma sätt har vi sett Europas potential som utrikespolitisk aktör i den internationella handels- och klimatpolitiken.

128. För en genomgång av EU:s splittrade försvarsteknologiska system, se Grand, 2024.

129. Rosas & Armati, 2012, sid 258.

Vid WTO:s ministerkonferenser och FN:s klimattoppmöten uppträder EU samlat och gemensamt, under ledning av EU-kommissionens väloljade maskineri som har medlemsländernas fullmakt att förhandla och teckna avtal å deras vägnar.¹³⁰

Förändringen märks även i de nordiska stater som historiskt varit skeptiska till att överföra mer utrikes- och försvarspolitik till EU-nivå. När Finlands president Alexander Stubb 2026 besökte Paris sade han att vi nu lever i ”Frankrikes timme”, en hänvisning till att den franske presidenten Emmanuel Macron fått rätt i sin ambition att skapa europeisk självständighet i utrikespolitiken som uttalades redan i hans berömda tal vid Sorbonne-universitetet 2017.¹³¹ Även Tyskland har på ett liknande sätt genomgått en geopolitisk metamorfos från en i grunden pacifistisk stormakt till att i dag aktivt förordar större europeisk självständighet från USA och en europeisk kärnvapenförmåga.¹³²

Att fullt ut realisera europeisk suveränitet i utrikes- och försvarspolitik är dock i praktiken omöjligt inom ramen för dagens mellanstatliga samarbete. I stället behöver vi ta steget och fullt ut inrätta en federal utrikes- och försvarspolitik för unionen.

Det viktigaste steget är att inrätta ett nytt ämbete för en utrikesminister för unionen. Det föreslogs redan i utkastet till konstitutionen 2004, men mest som en tjuvig titel inom ramen för nuvarande fördragsmodell.¹³³ Förslaget döptes

130. Ibid., sid 244.

131. Elysée, 2026.

132. Reimers, 2025a.

133. Art 28.1, Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa, 2005.

sedan om till dagens höga representant, som i dag leder det mellanstatliga utrikesrådets möten. En federal utrikesminister bör dock få en långt större roll, som den främste representanten för unionen i utrikespolitiska frågor. Som högste chef för unionens diplomati bör denna kunna teckna internationella avtal för unionens räkning, under överinseende av Europaparlamentet, i likhet med den roll som den amerikanske utrikesministern har. Följden av en sådan förändring skulle vara att unionens utrikespolitik blir en exklusiv federal kompetens, i likhet med handels- och klimatpolitiken, och att utrikesrådets roll formellt avskaffas eller får en rådgivande funktion. Därmed skulle också EU:s utrikestjänst bli formellt överordnad medlemsländernas nationella utrikesministerier.

På liknande sätt bör uppbyggnaden av ett europeiskt, överstatligt försvar ledas av en europeisk försvarsminister, med ansvar för samtliga vapengrenar. Utvecklingen bör utgå från den militärkommitté och operationsstruktur som redan inrättats, och tonvikten bör initialt läggas vid sådan militär infrastruktur och sådana förmågor som är genuint gemensamma och har stordriftsfördelar för medlemsstaterna, såsom robotförsvar, storskaliga marina resurser (till exempel hangarfartyg), ett europeiskt kärnvapenprogram, drönare och stridsflyg.¹³⁴ Samtidigt bör de nationella försvarskrafterna, som kan fortsätta att existera som självständiga enheter, inordnas i en gemensam kommandostruktur i likhet med den skiss på en överstatlig armé som förkastades 1954 av det franska parlamentet. Den militära strukturen ska självklart

134. Grand, 2024.

stå under civil, demokratisk kontroll i form av en europeisk överbefälhavare som lyder under EU-kommissionen.

En sådan federal utrikes- och försvarspolitik hindrar inte medlemsländerna från att själva fortsätta ha egna diplomatiska relationer, eller egna försvarskrafter. Även på detta område gäller den federala principen om delad suveränitet, vilket vi ser i en rad federala stater. Det tyska förbundslandet Bayerns ministerpresident har regelbundna diplomatiska möten med Frankrikes president, och samtliga förbundsländer har egna diplomatiska beskickningar.¹³⁵ En liknande bild framträder i USA där amerikanska delstater har möjlighet att föra en viss utrikespolitik, vilket inte minst Kalifornien utnyttjat under lång tid.¹³⁶ 2017 röstade Kaliforniens delstatsförsamling och senat om en rad handelspolitiska åtgärder för att fortsätta följa Parisavtalets klimatpolitiska mål, trots att den federala regeringen hade lämnat samma avtal.¹³⁷

På motsvarande sätt förhindrar inte en europeisk, federal armé att det fortfarande kan existera nationella försvarsmakter med ansvar för den nationella säkerheten. Den amerikanska konstitutionen (*Compact Clause*) erkänner delstaternas rätt att ha egna försvarsstyrkor. I dag finns 20 aktiva delstatliga försvarsförband, *State Defense Forces* (SDF), i en rad delstater, däribland New York, Virginia, och Texas. Förbanden finansieras enbart av delstaternas regeringar. Det centrala i ett federalt system är att den delstatliga militära strukturen

135. Frasch & Wiegel, 2021.

136. Goldsborough, 1993.

137. Patrick, 2017.

inte konkurrerar med den federala. I tvistefrågor behöver därför EU-domstolen utgöra högsta juridiska instans.

C) NYA DEMOKRATISKA INSTITUTIONER

En federation kan dock inte existera enbart på grundval av sin problemlösningsförmåga. Den starka federala exekutiva makten behöver ställas under en politisk kontroll med stark demokratisk förankring enligt de amerikanska revolutionärernas princip: ”no taxation without representation”. Ska federationen spendera medborgarnas pengar, måste den demokratiska representationen av staten vara robust. Utgångspunkten är därför att ett federalt Europa måste ge de europeiska medborgarna möjlighet att på överstatlig nivå utöva sina konstitutionella fri- och rättigheter och samtycka till maktutövningen som sådan.

Detta skiljer sig delvis mot dagens EU. I statsvetenskaplig forskning har det ibland hävdats att EU hämtar sin politiska legitimitet främst ur sin överstatliga förmåga att lösa gränsöverskridande problem (output), inte ett starkt överstatligt demokratiskt mandat (input).¹³⁸ EU:s demokratiska legitimitet har i stället hänvisats till medlemsländernas nationella parlament.

Europaparlamentet har visserligen stärkts genom Lissabonfördraget som den enda lagstiftande EU-institution som ger uttryck för de europeiska folkens samlade demokratiska mandat. Men trots att Europaparlamentet i dag är medlagstiftare på många politikområden, är det fortfarande med-

138. Bickerton, 2019, sid 25.

lemsländerna som i praktiken betraktas som medborgarnas främsta representanter genom ministerrådet och Europeiska rådet. Vi ser det inte minst när konflikter uppstår mellan de överstatliga EU-institutionernas och medlemsländernas regeringar, där en måste ge vika. Den brittiske statsvetaren Christopher J. Bickerton har vid dessa tillfällen liknat EU vid en tecknad seriefigur ”som sprungit ut från en klippa och fortsätter att springa trots att de saknar fast mark under fötterna”.¹³⁹ Till slut tittar den ned, inser att den saknar demokratisk legitimitet, och pladask faller nedåt. EU-nivån saknar alltså i dag den starka, demokratiska legitimitet som är en förutsättning för en federal demokrati.

Eftersom självstyret och den delade suveräniteten är federationens kännetecken behövs också separata demokratiska strukturer för att upprätthålla den folkliga legitimiteten på varje politisk nivå. Att som i dag på skatte- eller utrikespolitikens område, härleda beslut i Europeiska rådet eller utrikesrådet till den demokratiska legitimitet som vi finner på en lägre nivå (varje medlemslands nationella parlament), är ytterst märkligt ur ett legitimitetsperspektiv. Det hade aldrig ansetts demokratiskt legitimt att den svenska regeringens suveräna maktutövning enbart balanserades av det demokratiska ansvarsutkrävandet hos Sveriges 290 kommuner. Som Sergio Fabbrini konstaterar hade detta sätt att legitimera maktutövning betraktats som ett ”teoretiskt nonsens”, eftersom en grundläggande princip för demokratiskt ansvarsutkrävande att det måste ske på samma nivå som där

139. Ibid., sid 26–27.

den exekutiva makten utövas och de människor som påverkas av den.¹⁴⁰

Därför har vi i varje medlemsland nationella regeringar som svarar mot nationella parlament oavsett om vi kallar det för riksdag, förbundsdag eller nationalförsamling. Men på europeisk nivå är Europeiska rådet inte som kollektivt ansvarigt inför Europaparlamentet, utan enbart varje minister framför sitt eget parlament. Det vittnar om hur det mellanstatliga, diplomatiska samarbetet fortsatt trumfar den överstatliga demokratin.¹⁴¹

Att EU fortfarande fungerar så har av vissa tolkats som att en överstatlig demokrati helt enkelt inte kan fungera utan ett europeiskt demos. Europa har inte ett folk, utan flera skiftande etniska, språkliga och politiska identiteter. Därmed saknas de grundläggande förutsättningarna, hävdar man, för att överföra det som Jürgen Habermas beskrev som den ”borgerliga offentligheten” från nationell till europeisk nivå. Statsvetaren Simon Hix har dock visat att Europa redan har tagit steg mot en sådan offentlighet, om än i ett begränsat format. I Europaparlamentet röstar tyska konservativa i regel mer med portugisiska konservativa än med tyska socialdemokrater, och debatten följer i regel ideologiska konfliktlinjer snarare än nationella. Trots den stora frånvaron av en europeisk medial debatt tycks alltså ett europeiskt demos vara möjligt, bara vi ger det politiskt och institutionellt utrymme att blomstra.¹⁴²

140. Fabbrini, 2023, sid 71.

141. Ibid., sid 171.

142. Hix, 2005, sid 4.

Förutsättningen är nya demokratiska institutioner omkring vilka både maktutövningen och den gemensamma identiteten kan växa fram. Med andra ord ett system där EU:s exekutiva makt genom EU-kommissionen inlemmas i demokratiskt ansvarsutkrävande på federal nivå. Samtidigt behöver även den nya federala demokratin spegla de europeiska medborgarnas dubbla politiska identiteter: Det är både en federation av europeiska medborgare och av suveräna nationalstater. Skapandet av två nya demokratiska institutioner på federal nivå kommer därför att behöva spegla denna dubbla karaktär:¹⁴³

1. En direktvald president för EU som leder Europeiska kommissionen.
2. Ett europeiskt parlament bestående av två kamrar.

Presidenten bör vara den federala unionens statschef och leda EU-kommissionen, som blir EU:s de facto regering. Tillsammans med unionens utrikesminister bör denne också utgöra högste representant i utrikespolitiken.

Valsystemet för att utse presidenten bör inte kopiera den amerikanska modellen, där folkets röst endast har en indirekt betydelse genom delstaternas elektorskollegier.¹⁴⁴ Nackdelen med denna modell är att ett sådant system kan göra ett fåtal delstaters elektorsröster avgörande genom *swing-states* (till exempel Iowa eller Florida), eller att den kandidat som

143. Fabbrini, 2025, sid 172.

144. Maine och Nebraska är två undantag, där elektorsrösterna avgörs på valkrets nivå.

folkmajoriteten föredrar inte stämmer överens med den som får flest elektorsröster. Det sistnämnda inträffade i det amerikanska presidentvalet 2017 då Hillary Clinton vann folkets röst men ändå förlorade valet.

Ett sådant system kan fungera i ett land som USA där medborgarnas politiska identiteter först och främst utgår från att de är amerikaner. I EU, där politiska skiljelinjer ofta följer känsliga nationella, språkliga och etniska gränser förefaller ett sådant valsysteem vara riskabelt. Det är svårt att tänka sig att majoriteten av medborgarna i Tyskland, Frankrike, Italien och Sverige skulle acceptera att ett europeiskt presidentval i praktiken hade avgjorts av hur elektorerna från Österrike och Belgien röstar i presidentvalet. Ännu mindre så i det fall den vinnande kandidaten inte har folkmajoriteten bakom sig, men väl Slovakiens elektorsröster, som just denna gång visade sig vara helt avgörande.

Direktval med allmän och lika rösträtt av EU:s medborgare är därför en betydligt mer attraktiv lösning i syfte att garantera en stabil legitimitet för den vinnande kandidaten. Ur detta perspektiv är det franska presidentvalsysteemets två omgångar en intressant modell för EU. Två valomgångar innebär en mekanism för att säkra ett så brett folkligt stöd som möjligt för den vinnande kandidaten, genom att de röstberättigade medborgarna får välja mellan de två kandidater som fick flest röster i första omgången (såvida inte en kandidat redan i första omgången får över 50 procent). Det innebär att den näst mest populära kandidaten alltid får en ”andra chans” samt att en vinnande kandidat alltid får en absolut

majoritet bakom sig, i sig ett uttryck för ett starkare folkligt mandat än en relativ majoritet.

Ett federalt parlament bör balansera presidentens exekutiva mak genom att utgöra unionens lagstiftande församling och spegla både medborgarnas och medlemsländernas intressen. Ena kammaren bör utgöras av dagens Europaparlament, med dagens valsysteem. Den andra kammaren – Europas senat – bör ta över den lagstiftande funktion som i dag utövas av ministerrådets olika konstellationer, som representant för medlemsländernas intressen. För att balansera det mer proportionerliga elementet i Europaparlamentet bör senaten modelleras efter amerikansk förlaga, det vill säga med två senatorer per delstat. På så sätt ges mindre delstater en större makt än de annars hade haft och riskerar i mindre grad att utestängas av de större länderna i en ”majoritetens diktatur”, särskilt i de frågor som är av särskild betydelse för de enskilda delstaterna.

Både det europeiska parlamentet och presidenten fyller varsin funktion för att bädda in den exekutiva makten i EU-kommissionen i ett starkare demokratiskt ansvarsutkrävande. Kommissionen bör i sin tur begränsas till 18 ledamöter (två tredjedelar av medlemsländerna), vilket var den ursprungliga planen i Lissabonfördraget som sedan stoppades av medlemsländerna 2013.¹⁴⁵ Att begränsa EU-kommissionens ledamöter skulle slutligen frångå principen om ”en kommissionär per medlemsland” och minska kommissionens roll som en spegling av medlemsländernas intressen till förmån för att spegla

145. Art. 17.5, EU-fördraget.

den politiska majoriteten i Europaparlamentet. Kommissionens initiativrätt till lagstiftning bör samtidigt även tillfalla Europaparlamentet.

D) FEDERALT RÄTTIGHETSSKYDD OCH NATIONELLT SJÄLVSTYRE

Vad är då den federala maktens gränser? Även en federal demokrati behöver begränsas. Som Hayek skriver: ”Om priset vi måste betala för en internationell demokratisk regering är att begränsa regeringens makt och räckvidd, då är det verkligen inte ett för högt pris, och alla de som är genuint, demokratiskt övertygade borde vara villiga att betala det”.¹⁴⁶

En konstitutionell begränsning av den federala maktutövningen är inte bara en nödvändig princip för att etablera en regim som ger maximalt utrymme för människors frihet. Det är också ett skydd mot ett EU som i framtiden skulle kunna välja att gå i en auktoritär riktning. I ett sådant läge ger begränsningen av den federala makten delstaterna ett skydd för att värna det som är viktigast.

Grunden för detta ligger i den federala principen om delad suveränitet i självstyrande nivåer. Som vi har sett har dagens fördrag skapat en oklar uppdelning mellan den överstatliga och nationella nivån, samtidigt som de överstatliga kompetenserna över tid har byggts ut. Det har skapat en potentiell fara för att nya mellanstatliga överenskommelser, rättsliga gråzoner eller självförstärkning används för att motivera nya

146. Hayek, 2018, sid 41–42.

inskränkningar av nationalstaternas suveränitet. Federalismens princip om delad suveränitet kan på konstitutionell grund försvåra en sådan utveckling genom att begränsa den federala maktutövningen på europeisk nivå, och samtidigt återföra flera befogenheter till medlemsländerna.

För det första behöver delstaternas samtycke till att skapa federationen även kunna dras tillbaka. Med andra ord behöver ett federalt Europa en konstitutionell bestämmelse som slår fast att en enskild stat kan utträda ur federationen. Det skulle göra samtycket till en levande förutsättning, inte en historisk engångshändelse. En sådan klausul är mycket ovanlig i dagens federala system världen över, men den finns i Lisabonfördraget och bör även behållas i en framtida europeisk konstitution.¹⁴⁷ Även om det såklart inte är önskvärt att delstater lämnar federationen är bestämmelsen viktig för att ge den demokratiska nationalstaten, trots samtycket till skapandet av en federal suverän nivå, friheten att dra tillbaka till samtycke när detta inte längre finns där. Denna ventil för medborgarna i en enskild stat utgör en sista utväg för nationalstaten att klippa banden med federationen i det fall den anser att unionen överskrivit sina befogenheter. Man kan tänka sig att ett sådant utträde behöver regleras av särskilda federala regler, exempelvis att ett utträde endast kan ske efter en folkomröstning i landet ifråga. Att unionen kan överleva ett sådant utträde på ett ordnat och lagenligt sett vet vi dock redan, som erfarenheten av Storbritanniens utträde visar.

147. Etiopiens federala konstitution är ett undantag som ger delstater möjlighet att utträda ur federationen.

Därtill behöver de befogenheter som inte ingår i den federala nivåns exklusiva befogenheter flyttas tillbaka till den nationella nivån, inte minst flera av de femton delade befogenheter som behandlas i EUF-fördraget. Hit hör socialpolitik och arbetsmarknadspolitik, territoriell sammanhållning, men också den nationella budgetpolitiken, där EU-kommissionen i dag besitter en stark sanktionsmakt, samt den miljöpolitik som inte berör gränsöverskridande resurser (klimat, marina resurser) utan endast lokala förhållanden (till exempel regler för luftkvalitet, vatten samt avfall) och större delen av rättspolitiken och inrikes säkerhet.¹⁴⁸

En slutsats av detta är att den lagstiftning som följer av den sociala pelaren, utöver grundläggande sociala rättigheter, bör avskaffas. Även ett federalt EU bör alltså fullt ut överlåta till den nationella nivån att avgöra hur välfärds- och arbetsmarknadspolitiken ska utformas i respektive medlemsland. Det möjliggör för en mångfald av olika sociala välfärdsmodeller i EU, med olika utfall beroende på de politiska preferenserna i respektive medlemsland.¹⁴⁹ Av samma skäl bör aborträtten, som orsakat mycket politisk debatt i inte minst Sverige, förbli en nationell fråga. Även om det är lätt att utifrån liberala principer betrakta aborträtten som grundläggande ingår den inte i en traditionell och internationell definition av grundläggande rättigheter och abortlagstiftning präglas av stor variation, även mellan liberala demokratier i Europa eller mellan amerikanska delstater. Att återföra dessa

148. Som inte berör rättsstatens grunder eller fundamentala fri- och rättigheter, såsom till exempel förbundet mot dödsstraff.

149. Rosas & Armati, 2012, sid 211.

kompetenser helt och fullt till medlemsstaterna motiveras, som vi har sett, både av federal politisk teori och praktisk erfarenhet från verkliga federala statsbildningar. Dessa politikråden saknar koppling till federationens kärnuppgifter och präglas dessutom av stor variation i värderingar mellan medlemsländer, såsom i synen på jämställdhet, pensionsålder och välfärdens utformning.¹⁵⁰

Samtidigt behöver det nationella självstyret villkoras av ett starkt federalt rättighetsskydd, även då det saknas effektivitetsskäl för ett sådant. Det handlar om sådan politik på medlemsstatlig nivå som inskränker de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna. Diskriminering, och kränkningar av hbtq-personers frihet går emot den grundläggande mänskliga värdighet som kan tolereras i ett civiliserat samhälle, oavsett hur stor majoriteten är i ett enskilt medlemsland eller kommun för att föra en sådan politik. Samtidigt är det viktigt att ett sådant federalt rättighetsskydd grundar sig på en väletablerad förståelse för mänskliga fri- och rättigheter, inte en vilja att på juridisk väg reformera medlemsländerna i en viss politisk riktning. Som Adam Danieli konstaterat utgår legitimiteten i ett starkt rättighetsskydd från ”att man kan omfamna idén om grundlagsskyddade rättigheter oavsett politisk hemvist”.¹⁵¹

Problemet med dagens EU-fördrag är att skyddet för fri- och rättigheter endast är begränsat till de frågor som berör unionsrätten. Fördragets tre källor för rättighetsskyddet –

150. Claeys & Steinbach, 2024, sid 4; Hayek, 2018, sid 26.

151. Danieli, 2024, sid 78.

unionens värderingar i artikel 2, EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, samt Europakonventionen – har alltså en begränsad tillämplighet.¹⁵² Det har visat sig i återkommande fall i EU-domstolen. Ett talande fall inträffade 1992 när en irländsk domstol dömt en grupp studenter till höga straff för att ha spridit information om möjligheten att göra abort i Storbritannien. Domen var ett solklart brott mot yttrandefriheten som erkänns av Europakonventionen, men EU-domstolen dömde ändå att frågan föll utanför unionsrätten, och att frågan var strikt nationell.¹⁵³ Hade studenterna i stället haft ett samarbete med brittiska gynekologer skulle det ha inneburit att den fria rörligheten berördes och rättighetskyddet hade därmed aktiverats.¹⁵⁴ På samma sätt har EU-domstolen i upprepade fall dömt Ungern till brott mot de mänskliga rättigheterna, men enbart i fall som berör unionsrätten.

Trots att EU-domstolen alltså sedan länge erkänner att unionsrätten också ger individer rättigheter,¹⁵⁵ kan dessa rättigheter åberopas olika beroende på rättsfallet. Den enda möjlighet som EU har för att sanktionera upprepade brott mot grundläggande rättigheter på ett generellt plan i ett enskilt medlemsland är den process som kan inledas av Europeiska rådet enligt fördragets artikel 7. Men sanktionerna som står till rådets förfogande är inte juridiska verktyg för att korrigera överträdelser, utan politiska sanktioner mot medlemsländerna. Ett sådant förfarande har hittills inletts mot två med-

152. Rosas & Armati, 2012, sid 164–166.

153. EU-domstolens dom *Open Door and Dublin Well Woman Center mot Irland*, 1992.

154. Nergelius, 2015, sid 12.

155. Denna princip erkändes i och med EU-domstolens dom *Van Gend en Loos* mot Nederländerna, 1963.

lemsländer (Polen och Ungern), på grund av dessa länders återkommande brott mot rättsstatens principer och mediefrihet, men inte lett till någon verklig sanktion eftersom beslut kräver enhällighet. EU saknar alltså ett effektivt, generellt rättighetsskydd för enskilda individer som skyddar medborgarna mot potentiella övertramp i nationell lagstiftning.

En europeisk federation behöver därför upphöja Europakonventionen som en federal rättighetskatalog liknande USA:s *Bill of Rights*. Det går att uppnå genom att göra Europakonventionen till en del av en federal konstitution och göra EU-domstolen till högsta juridiska instans.¹⁵⁶ Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll skulle ge ett starkt skydd för liberala fri- och rättigheter som icke-diskriminering, yttrandefrihet och förbud mot dödsstraff. Konventionen har dessutom brett stöd i kraft av att det redan är ratificerat av samtliga EU:s medlemsländer och av sin långa historia sedan ikraftträdandet 1953.

Den exakta gränsen mellan ett starkt rättighetsskydd och medlemsländernas suveränitet kommer sannolikt att fortsätta vara föremål för politiska konflikter och juridiska tvister, även i ett federalt Europa. Häri rymms även frågor som är särskilt problematiska ur ett liberalt perspektiv. Efter det amerikanska inbördeskriget som ledde till slaveriets avskaffande infördes 1868 ett fjortonde tillägg till konstitutionen, vilket förbjöd delstater att behandla medborgare ojämnt eller beröva

156. I dag är Europadomstolen i Strasbourg högsta juridiska instans för Europakonventionen.

någon ”liv, frihet, eller egendom”.¹⁵⁷ Men den amerikanska konstitutionens skydd för den delstatliga suveräniteten kom även därefter att återkommande trumfa detta skydd under parollen *states' rights* i syfte att legitimera och institutionalisera förtryck av medborgerliga fri- och rättigheter, inte minst i form av rassegregationen i den amerikanska södern.¹⁵⁸ Vi har även i EU, i en lägre intensitetsgrad, sett sådana konflikter mellan den överstatliga och medlemsstatliga nivån. Ungern antog 2021 en ny lag som begränsar hbtq-personers yttrandefrihet, en uppenbar kränkning av unionens grundläggande värden enligt artikel 2 och en lagstiftning som dessutom berör unionsrätten. Europeiska kommissionen har därför dragit Ungern inför rätta, och fallet behandlas sedan 2022 i EU-domstolen.¹⁵⁹

En federal konstitution kan alltså minska sammanblandningen av olika nivåers kompetenser men aldrig helt utesluta den. Konflikter där individens (federala) rättighetsskydd krockar med den (hävdade) nationella suveräniteten är frågor som sannolikt kommer att fortsätta vara en naturlig del i ett federalt Europa. Därför måste EU-domstolen vara högsta instans när sådana konflikter uppstår.¹⁶⁰

Men enbart juridiskt företräde kommer inte att ge federationen en tillräckligt stark förmåga att upprätthålla rättighetsskyddet i alla medlemsländer i de fall då EU-domstolen fastslår att ett medlemslands lagstiftning kränker de grundläggande rät-

157. Fjortonde tillägget till USA:s konstitution, 1868.

158. Fabbrini, 2025, sid 205.

159. C-769/22, Kommissionen mot Ungern (Valeurs de l'Union).

160. Fabbrini, 2025, sid 203.

tigheterna. Därtill behövs även polisiära resurser. I USA visade sig denna nödvändighet 1963, då president John F. Kennedy, som en reaktion på den rasistiska segregationspolitiken i Alabama, federaliserade nationalgardet och ingrep mot delstatens guvernör och delstatens egna polisstyrkor. Det är naturligtvis inte önskvärt att EU:s federala regering, med stöd av EU-domstolen, skulle ingripa med våldsmakt mot ett enskilt medlemsland på detta sätt, men det utgör en nödvändig sista utväg för att säkra det federala rättighetsskyddets konstitutionella överhöghet i praktiken. En federal poliskår i stil med USA:s FBI tycks därför vara en förutsättning för att EU ska kunna upprätthålla respekten för ett starkt rättighetsskydd i praktiken i samtliga medlemsländer.

E) EN EFFEKTIV FINANSPOLITIK

Att övergå till federalism på EU-nivå motiveras inte bara av de politiska skäl som angivits ovan. Det finns det också starka skäl utifrån en nationalekonomisk analys att välja ett federalt samarbete. Många av de federala kärnuppgifter som diskuteras ovan kan helt enkelt mer effektivt tillhandahållas på europeisk nivå utifrån en rent ekonomisk analys, och därmed öka genomslaget för varje betalt skattekrona.

När nationalekonomer undersöker effektivitetsargumenten för vad marknaden bör sköta och vad som motiverar offentlig finansiering tar man hjälp av den klassiska ekonomiska teorin om kollektiva varor eller kollektiva nyttigheter.¹⁶¹

161. Buchanan, 1968.

Det är sådana varor eller tjänster som uppfyller kravet på icke-rivalitet och icke-exkluderbarhet. Med andra ord utestänger en persons konsumtion av denna vara inte andra personer och att det är omöjligt eller enormt kostsamt att utestänga andra konsumenter från att ta del av den. När det privata tillhandahåller sådana tjänster leder det i regel till snålskjutsproblem och underutbud, vilket motiverar offentlig intervention. Klassiska exempel på sådana varor eller tjänster brukar vara fyrar, militära utgifter och gatubelysning.

I ett europeiskt perspektiv är denna klassiska definition dock alltför snäv för att ringa in vad det offentliga bör finansiera. Andra koordineringsproblem kan också uppstå som förstör marknadsmekanismerna, såsom nätverkseffekter. Tankesmedjan Bruegel tar i en rapport upp exemplet med laddinfrastruktur för elbilar. Konsumenter tvekar inför ett köp av en elbil eftersom man är orolig för om laddinfrastrukturen ska vara tillräckligt utbyggd. Samtidigt tvekar företag att bygga ut samma nätverk eftersom man är rädd att investeringen inte ska kunna motiveras av ett tillräckligt antal konsumenter. Detta marknadsmisslyckande är minst lika påtagligt för Europa, men inte en följd av icke-rivalitet eller icke-exkluderbarhet. Enligt denna, något bredare definition, kan kollektiva varor definieras som sådana varor som inte tillhandahålls i en tillfredsställande omfattning utan offentligt ingripande. Åtminstone ger detta ett teoretiskt argument för offentlig intervention i vissa fall då genomgripande samhällsförändringar behöver genomdrivas (till exempel av klimatskäl).

Denna definition av kollektiva varor innebär dock inte att de mest effektivt kan tillhandahållas på EU-nivå. Tanke- medjan Bruegel har därför utvecklat en ny definition av specifikt europeiska kollektiva varor¹⁶² som utgår från tre avgörande frågor:¹⁶³

1. Kan externaliteter internaliseras om varan tillhandahålls på europeisk nivå? (Exempelvis koordineringsproblem mellan myndigheter)
2. Finns det skalfördelar dvs. effektivitetsvinster på europeisk nivå?
3. Finns det lika preferenser mellan medlemsländerna för hur varan skall utformas?

Om svaret är ja på de tre ovanstående frågorna är centralisering till den europeiska nivån motiverat utifrån ett effektivitetsargument, medan ett nej snarare motiverar en lägre nivå (såsom nationell eller lokal). En studie av Bruegel¹⁶⁴ har tillämpat detta ramverk på en rad olika offentliga varor och tjänster (tabell 1) vilket visar att gränsöverskridande infrastruktur, forskning och pandemiberedskap, marknadsregler och administrativ effektivitet är typiska nyttigheter som det finns ett mervärde att tillhandahålla på europeisk nivå. Till detta kan också läggas klimatpolitiken¹⁶⁵ för att sänka Euro-

162. På engelska *European Public Goods* (EPGs).

163. Claeys & Steinbach, 2024.

164. Ibid.

165. Bruegel klassificerar förvisso klimatpolitiken som ett gränsfall för en europeisk kollektiv vara med hänsyn till medlemsländernas olika politiska preferenser, men Parisavtalets mål och EU:s utsläppsmål är ändå gemensam politik för hela unionen.

pas utsläpp (Parisavtalet) som erbjuder stora möjligheter att internalisera externaliteter och uppnå skalfördelar på europeisk nivå. Kategoriseringen överensstämmer i hög grad med den definition av de federala kärnkompetenserna som angavs inledningsvis.

För undervisning, kulturpolitik och lokal infrastruktur (till exempel vattenförsörjning) saknas dock stöd för att betrakta dem som europeiska kollektiva varor, och därför är det mer motiverat att tillhandahålla dessa varor på nationell eller lokal nivå. Empirisk nationalekonomisk forskning av utgiftsposter i federala system bekräftar i hög grad denna teoretiska uppdelning av utgiftsområden mellan olika politiska nivåer.¹⁶⁶

I många fall måste dock en avvägning göras, såsom i de fall där det finns skalfördelar och externaliteter, men preferenserna är olika mellan länder. Det handlar bland annat om försvarspolitik, makroekonomisk stabilitet eller ekonomisk säkerhet, politikområden som den federala nivån gör anspråk på i länder som USA, Schweiz och Kanada men som också den nationella nivån gör anspråk på bland EU:s medlemsländer.¹⁶⁷ I sådana fall behöver alltså den nationalekonomiska analysen kompletteras av en politisk analys av vad som är en lämplig nivå.

Som har diskuterats ovan har den senaste tidens ekonomiska och geopolitiska konvergens mellan medlemslän-

166. Tremblay, 2023, sid 451.

167. Claeys & Steinbach, 2024.

derna dock medfört att olikartade preferenser har avtagit i betydelse på flera områden. EU-ländernas ekonomier är i dag mer sammanflätade sett till både konjunktur och strukturen på näringsgrenarna, vilket minskar behovet av nationell penningpolitik och ökar behovet av europeisk makroekonomisk stabilitet.¹⁶⁸ På ett liknande sätt har en konvergens ägt rum i utrikes- och försvarspolitiken, där medlemsländerna konvergerat kring en gemensam strategisk hotbild om Ryssland

168. Hansson, 2025, sid 180–183.

169. Tocci, 2023.

Tabell 1:

Typ av nyttighet	Internaliserar externaliteter på EU-nivå	Stordriftsfördelar på EU-nivå	Liknande preferenser mellan medlemsländer	Europeisk kollektiv nyttighet	Exempel	Grupp	Tillhandahålls på EU-nivå
Vara A	Ja	Ja	Ja	Tydligt ja	Gränsöverskridande infrastruktur; yttre gränsskydd; pandemiförebyggande; forskning	1	Ja (t.ex. covid-19-vaccin- upphandling; Schengen; Horizon Europe)
Vara B	Nej	Nej	Nej	Tydligt nej	Grund- och gymnasieutbildning; lokala kulturutbud; lokal infrastruktur	3	Främst nationellt men även på EU-nivå i vissa fall (t.ex. lokal infrastruktur via EU-fonder)
Vara C	Ja	Nej	Ja	Ja	Konkurrensutsatta marknader; bevarande av marina resurser	1	Ja (t.ex. konkurrenspolitik)
Vara D	Nej	Ja	Ja	Ja	Administrativ effektivitet	1	Ja (t.ex. tull)
Vara E	Nej	Ja	Nej	Avvägning	Försvar: upphandling av militär utrustning	2	Främst nationellt, EU-samordning och väldigt begränsat budgetstöd
Vara F	Ja	Nej	Nej	Avvägning	Livsmedelssäkerhet	2	Ja, delar den gemensamma jordbruks- politiken (CAP)
Vara G	Ja	Ja	Nej	Avvägning	Klimatskydd; makroekonomisk stabilitet; ekonomisk motståndskraft; försvar	2	Ja (t.ex. European Green Deal; Europeiska stabilitetsmekanismen)
Vara H	Nej	Nej	Ja	Ej nödvändigt	Lokal säkerhet (polis, brandkår); lokal vattenförsörjning	3	Primärt nationellt, men också på EU-nivå (t.ex. Delar av den gemensamma jordbrukspolitiken)

Källa: Hämtad från Bruegels rapport (Claeys & Steinbach, 2024).

och Kina som avgörande geopolitiska hot, men också intresset att öka oberoendet av amerikansk militär.¹⁶⁹

När vi väl definierat vilka europeiska varor som bäst kan tillhandahållas på europeisk nivå är nästa steg att avgöra hur de ska finansieras. Hittills har dock det mest naturliga sättet, skatter, haft ett svagt stöd bland EU:s länder. EU har i stället utgått från alternativa inkomstkällor, från tullintäkter som på 1970-talet utgjorde den största intäkten till i dag då merparten av budgeten finansieras genom det bidrag som baseras på varje medlemslands bruttonationalinkomst (BNI)¹⁷⁰ och en liten del av EU-ländernas momsinkomster.¹⁷¹

Fördragen innehåller visserligen en öppning för ”nya kategorier av egna medel”,¹⁷² men bland medlemsländerna har det saknats stöd för en sådan politik. ”Det kommer aldrig på fråga för EU att beskatta företag”, sade Tysklands förbundskansler Friedrich Merz efter ett nytt förslag från EU-kommissionen 2025 om att inrätta en särskild bolagsskatt för stora bolag.¹⁷³ Även i den svenska debatten har kritiken mot sådana förslag varit hård.¹⁷⁴ Samtidigt har kravet på enhällighet mellan medlemsländerna i skattefrågor gjort det mycket svårt att reformera centrala direktiv som mervärdesskattedirektivet och energiskattedirektivet, trots att alla är överens om att direktiven är föråldrade.

170. Europeiska rådet, 2026.

171. Momsmedlet är en andel (0,3 %) av medlemsländernas momsintäkter som betalas in till EU.

172. Art. 311, EUF-fördraget.

173. Nöstlinger, 2025.

174. Clarté, 2025; Wikström, 2025; Ekström, 2020.

175. För ett standardverk om fiskal federalism, se Oates 1972.

Det finns starka skäl att ompröva den linjen. Forskning om fiskal federalism¹⁷⁵ visar att federal beskattning kan bli mer effektiv, öka den offentliga nyttan för varje betald skatte-krona till EU och undanröja skadliga drivkrafter. Till att börja med är enkelhet och transparens två värden som traditionellt framhållits för varje skattesystem i klassisk ekonomisk teori. Inte minst gäller detta demokratier, där medborgarna förväntas samtycka till beskattningen för att den ska betraktas som legitim.¹⁷⁶ Till detta ska läggas värdet av effektivitet, i betydelsen att skattesystemet ska kosta så lite som möjligt för medborgarna. Ett federalt skattesystem har potential att öka genomslaget för alla dessa värden.¹⁷⁷

En europeisk skattemyndighet skulle mot denna bakgrund med all sannolikhet kunna uppnå en högre grad av regelefterlevnad i skattesystemet än många nationella skattemyndigheter i dagens EU. Gapet mellan teoretisk regelefterlevnad och faktiskt regelefterlevnad i momsinsbetalningar är omkring tre procent i de nordiska EU-länderna, medan motsvarande siffra i Rumänien ligger på omkring 20 procent.¹⁷⁸ Rumänien betalar alltså in 20 procent mindre än vad de borde till den nationella skattemyndigheten, vilket i sin tur påverkar de samlade momsintäkterna negativt och därmed den andel som betalas till EU. Vi kan anta att en europeisk skattemyndighet skulle ha en regelefterlevnad över EU-

176. För en bakgrund om den liberala idén om samtycke och beskattning, se Buchanan, 1962.

177. Le Cacheux, 2007, sid 12–13.

178. Europeiska kommissionen, 2026c.

179. Exempelvis visade Europeiska revisionsrätten att felutbetalningar motsvarade 3,6 procent av EU:s medel under år 2024; Europeiska revisionsrätten, 2025.

snittet.¹⁷⁹ Det skulle inte nämnvärt påverka Sverige och andra välskötta länder, eftersom regelefterlevnaden där redan är hög, men däremot de länder där regelefterlevnaden är låg. Därmed torde det ligga i de välskötta EU-länders intresse att införa en europeisk skattemyndighet, givet att en sådan kan öka skatteindrivningen i de medlemsländer som i dag präglas av dysfunktionell regelefterlevnad.

För det andra finns i dag stora problem med ineffektivitet som uppstår vid nationell beskattning av rörliga skattebaser. Rörligheten över gränserna för juridiska personer gör att koordineringsproblem uppstår mellan nationella skattemyndigheter, vilket i sin tur möjliggör skatteflykt. I slutändan förstörs den fria marknadskonkurrensen och skattesystemet blir mer byråkratiskt komplicerat när de nationella regelverken inte överensstämmer med varandra.¹⁸¹ Den allt större skattebyråkratin gör samtidigt att kostnader för företagens administration ökar kraftigt. En studie beställd av EU-kommissionen visade 2018 att kostnader till följd av olika skatteregler årligen kostar europeiska bolag 204 miljarder euro, med småföretagare som den grupp som drabbas hårdast.¹⁸² Forskning om fiskal federalism lyfter därför främst breda och rörliga skattebaser som lämpliga för europeisk, federal beskattning.¹⁸² Den europeiska debatten har i huvudsak rört tre sådana skatter: bolagsskatt, koldioxidskatt och moms.

180. Le Cacheux, 2007, sid 21.

181. Europeiska kommissionen, 2022.

182. Europeiska kommissionen har återkommande lagt fram förslag för europeisk beskattning 1977, 1998, 2004, 2010, 2011.

183. Le Cacheux, 2007, sid 21.

En europeisk bolagsskatt är inte ett nytt förslag utan har lyfts återkommande i EU-debatten sedan åtminstone 1991.¹⁸³ Ett antal direktiv sätter redan i dag ramverket för utformningen av bolagsskatten, men skatten är ändå särskilt utsatt för koordineringsproblem och kostnader för byråkrati på grund av komplicerade nationella regelverk,¹⁸⁴ vilket gör att den kan ses som ett lämpligt första steg för att inrätta en federal, europeisk beskattning.

Momsen är i dag reglerad på EU-nivå genom mervärdesskattedirektivet, som fastställer vad som måste beskattas, får beskattas och inte får beskattas, förfaranderegler och minimiskattesatser, med mera. Därtill utgör en liten andel av de nationella momsinkomsterna, det så kallade momsmedlet, en del av EU:s budget. Det politiska steget att införa direkt momsbeskattning torde alltså vara mindre än för andra skatter.

Slutligen lyfter litteraturen koldioxidskatt (vid sidan av koldioxidhandeln ETS) som en lämplig EU-skatt, just eftersom koldioxidutsläpp är ett gränsöverskridande problem och nationell beskattning riskerar att snedvrider konkurrensen på den inre marknaden.¹⁸⁵

Studier av olika federationers skattesystem bekräftar i hög grad de teoretiska argumenten för europeisk beskattning av rörliga och breda skatter. En studie av elva federala skattesystem från 2023¹⁸⁶ visar att breda och rörliga skattebaser som inkomstskatt, bolagsskatt och tullar tenderar att vara

184. Ibid.

185. Ibid., sid 19–20.

186. Australien, Brasilien, Kanada, Etiopien, Tyskland, Indien, Italien, Sydafrika, Spanien, Schweiz, USA.

187. Tremblay, 2023, sid 455.

centraliserade på federal nivå, medan fasta och lokala skattebaser som fastighetsskatt eller parkeringsskatt är decentraliserade. Delstater har dock i hög utsträckning även möjlighet att ta ut momsbeskattning.¹⁸⁷

Det främsta argumentet mot en sådan europeisk beskattning är värdet av institutionell konkurrens. Buchanan har beskrivit just den horisontella, institutionella konkurrensen mellan länder som en avgörande faktor för att kunna ”tämja Leviathan” och minska statens drivkrafter för ständigt höjda skatter.¹⁸⁸ EU:s gränsöverskridande rörlighet för bolag och kapital blir på detta sätt en drivkraft för sänkta skatter, men också för enkelhet och transparens i de nationella skattesystemen.

Det är utan tvekan så att en federal bolagsskatt effektivt hade förhindrat institutionell konkurrens kring just denna skattenivå. Men det är inte givet att värdet av institutionell konkurrens väger tyngre än fördelarna med en federal bolagsskatt i form av ökad transparens, effektivitet (minskade koordineringsproblem), undanröjande av kostnader och komplexitet till följd av nationell byråkrati. Till att börja med kan man ifrågasätta hur stor effekt institutionell konkurrens faktiskt har för att förbättra administrativ effektivitet bland Europas medlemsländer. Om den institutionella konkurrensen faktiskt fungerade, skulle skillnaderna mellan konkurrenskraftiga och tungrodda skattesystem minska över tid mellan EU:s medlemsländer. Vi ser dock ingen sådan

188. Brennan & Buchanan, 1980.

189. Thomadakis m.fl., 2025.

tydlig effekt, vilket tyder på att bolagen inte är så rörliga som vi kanske skulle önska.¹⁸⁹ Många tycks alltså överskatta den effekt som den institutionella konkurrensen faktiskt har på en marknad där det fortfarande finns andra stora trösklar som hindrar bolagens rörlighet.

Men även om vi erkänner att institutionell konkurrens existerar i viss omfattning är det fullt möjligt att kombinera en begränsad federal beskattning. Även om EU skulle införa en gemensam bolagsskatt, moms, och koldioxidskatt kommer medlemsländerna fortsatt att kontrollera majoriteten av skatteintäkterna, vilket framför allt utgörs av direkta och indirekta skatter på arbete. Dessutom skulle införandet av en europeisk bolagsskatt göra det möjligt för nationella regeringar att ”skatteväxla” genom att sänka de egna skatterna med samma summa.¹⁹⁰

En annan rädsla är att EU över tid kommer att ta över alltmer av medlemsstaternas beskattning och därmed gröpa ur den institutionella konkurrensen. Den är såklart delvis legitim. Vilka skatter ett framtida EU kan införa påverkas ytterst av vilka politiker vi väljer och i förlängningen av vilka ideologier som format dessa politiker. Erfarenheter från starka federala statsbildningar visar att beskattning över tid tenderar att centraliseras, samtidigt som en substantiell del av beskattningen fortfarande finns kvar på delstatlig nivå. I USA, Kanada och Schweiz har den delstatliga nivån under lång tid haft en konstitutionellt förankrad beskattningsrätt inom en rad olika skattebaser som bibehållits över tid, inte minst inkomstskatt.

190. Le Cacheux, 2007, sid 28.

191. Tremblay, 2023, sid 456–458.

I USA och Kanada har det dessutom lett till en stor variation i skattenivåer mellan delstaterna, och bibehållen institutionell konkurrens mellan delstaterna.¹⁹¹

Sist men inte minst finns värdet av skatteintäkterna som sådana. Den som avvisar effektivitetsargumenten för en federal beskattning för att finansiera EU:s verksamhet blir alltså svaret skyldig: Hur ska de finansieras i stället? Det mest realistiska alternativet, att fortsätta med dagens system, pågas av en rad osunda incitament som undergräver en effektiv användning av EU:s medel.

Både statsvetenskaplig och nationalekonomisk forskning har visat hur EU:s beroende av nationella bidrag lett till ett nollsummespel mellan medlemsländerna.¹⁹² BNI-bidraget har felaktigt¹⁹³ tolkats som en medlemsavgift för EU, som sedan ska kompenseras genom att medlemsländerna ur EU-systemet extraherar fördelar för sitt eget land enligt principen om *juste retour*.¹⁹⁴ Det var mot denna, snäva och nationella uppfattning om vad EU-budgeten är till för som Margaret Thatcher i ett uppmärksammat uttalande krävde ”mina pengar tillbaka”.¹⁹⁵ Hennes uttalande har därefter blivit allmängods i medlemsländernas politiska förhållande till EU:s budget och vad enskilda länder tror sig kunna kräva ”tillbaka” av EU.

192. Hagemann, 2014, sid 5; Le Cacheux, 2007, sid 5.

193. Art. 311 i EUF-fördraget slår fast att EU:s budget ska finansieras helt med ”egna medel”, BNI-bidraget är alltså i fördragets rättsliga mening inte medlemslandets, utan EU:s.

194. Franskt begrepp som kan översättas med ”rättvis återbäring”.

195. Genschel & Jachtenfuchs, 2015, sid 8.

Detta har låst fast budgetprocessen i en politisk logik där budgetens innehåll snarare styrs av medlemsländernas snäva nationella intressen i form av återgåldande bidrag, än av det gemensamma europeiska intresset att säkra finansiering till de europeiska kollektiva nyttigheterna som bygger välstånd på lång sikt.¹⁹⁶

Egna medel i form av federal beskattning har potential att försvaga denna ordning. Genom att finansieringen av europeiska kollektiva nyttigheter helt frikopplas från det demokratiska ansvarsutkrävandet på den nationella nivån kortsluts detta nollsummespel. I stället kopplas både beslut om beskattning och användning av dessa skattemedel till de valda representanterna för EU i Europaparlamentet och den europeiska senaten. Därmed skulle en direkt länk av demokratiskt ansvarsutkrävande på den federala nivån etableras mellan beslut om kollektiva nyttigheter och finansieringen av dem, vilket skulle främja det europeiska intresset över det nationella nollsummespelet.

Samtidigt behöver en konstitution införa begränsningar av den federala beskattningsrätten och finanspolitiken. Dels borde en bestämmelse med krav på enhetlig beskattning i unionen införas i likhet med den som finns i den amerikanska konstitutionen (*Uniformity clause*).¹⁹⁷ I praktiken innebär det ett förbud mot ett ojämnt uttag av skatter som slår hårt mot vissa delstater men skonar andra, vilket är avgörande för att skapa demokratisk legitimitet för skattesystemet. Jämlikhe-

196. Le Cacheux, 2007, sid 5.

197. Art 1. Sektion 8., USA:s federala konstitution.

ten i uttaget av skatter borde motsvaras av en liknande jämlikhet på utgiftssidan. Med andra ord bör europeiska bidrag såsom strukturfonderna inte kunna fördelas enligt nationella kvoter som är ojämnt fördelade mellan medlemsländerna, utan enbart enligt enhetliga och jämlika kriterier.

På ett liknande sätt behöver de potentiellt skadliga effekterna av oansvarig finanspolitik begränsas genom införandet av en ”skuldbroms” i konstitutionen, alltså en konstitutionell regel som begränsar den federala nivåns budgetunderskott, i likhet med den som infördes i Tyskland 2009¹⁹⁸ och Schweiz 2001.¹⁹⁹ EU bör också kopiera den modell som USA valt där delstaternas statsskulder förblir oberoende i förhållande till den federala nivån. Med andra ord bör den Europeiska centralbanken inte federalisera enskilda medlemsländers statsskulder.²⁰⁰

198. Art. 109 och art.115, Förbundsrepubliken Tysklands grundlag.

199. Art. 126, Schweiz federala konstitution.

200. Fabbrini, 2025, sid 204.

Alla politiska institutioner bär på sin egen historia, men i EU:s fall så har historien blivit en begränsning. Den brittiske historikern Brendan Simms har konstaterat att lyckade federationer sällan uppstår genom gradvis integration i perioder av relativ stabilitet. I stället är det i ”skarpa avbrott i tider av extrem kris” som livskraftiga unioner ser dagens ljus.²⁰¹

I västvärlden är den amerikanska revolutionen och den konstitution som följde därefter det främsta exemplet på en sådan ”big bang”.²⁰² Den amerikanska revolutionen ställde de styrande politikerna inför en existentiell kris där de tvingades välja mellan utplåning och ett språng ut i det okända. Genom att skapa en samlad politisk vision för hur det nya landet skulle styras²⁰³ offrades det gamla systemet för löftet de såg i det nya.

Europa har tvärtom prioriterat friheten – eller lyxen – att skjuta sådana svåra frågor på framtiden. Varje fördrag sedan 1952 har varit en resa mot en närmare union, men aldrig en fullständig sådan.²⁰⁴ I stället för en ”big bang” har vi vant oss vid återkommande pypunkta: stegvisa revideringar av fördragen som fortsätter den friktionsfyllda omförhandling

201. Simms, 2012, sid 50.

202. Ibid., sid 49–50.

203. Ibid.

204. Art. 1, EU-fördraget.

mellan överstatlighet och mellanstatlighet utan att fullständigt lösa frågan.

Mycket talar för att Europa inte längre har denna lyx. Europas ekonomiska kräftgång och den haltande tillväxten har blottlagt systemfelen i EU:s reglering av den inre marknaden. Den nationella suveränitet som gjort den inre marknaden till en schweizerost har samtidigt undergrävt en fungerande överstatlighet och gemensamma europeiska spelregler på andra områden. I stället för att gemensamt kanalisera resurserna till det som långsiktigt lägger grunden för innovation och social mobilitet används EU:s budget som en bidragskassa för medlemsstaterna. Samma nationella avundsjuka och småsinta taktiserande gör det omöjligt för Europa att värna sina geopolitiska intressen och efterträda USA på den globala arenan som en demokratisk supermakt.

Vi européer kan självklart välja att vara kvar i det politiska system som producerat dessa sjukdomar, behandla symptomen och vänja oss vid tanken på att det bästa ligger bakom oss. I förlängningen innebär det att acceptera en permanent lägre tillväxt och levnadsstandard samt, i likhet med tidigare koloniserade stater, välja underdånig anpassning när kineser eller amerikaner utnyttjar vår brist på enighet. Eller så kan vi dra en obekvämlig slutsats: att Europas framtid ligger i något annat än i den fördragsmodell vi redan har prövat.

I denna skrift har jag visat hur en federal konstitution erbjuder ett alternativ till dagens upp-och-nervända konfederation. En federal konstitution skulle radikalt minska den labyrintiska maktindelningen genom att renodla befogenheterna och ge EU full suveränitet på den mest effektiva, poli-

tiska nivån: tillväxten, marknaden, valutan, klimatpolitiken, försvaret, gränsbevakningen och diplomatin.

En federal konstitution skulle skära av strypsnaran som hänger kring den europeiska ekonomin, och inom ramen för en öppen marknad släppa lös européernas kreativitet. En måttfull federal beskattning skulle samtidigt länka finansieringen av kollektiva nyttigheter på federal nivå till ett demokratiskt ansvarsutkrävande och undanröja det destruktiva nollsummespelet mellan nationalstaterna om EU:s budget. Sist men inte minst skulle en federal konstitution inlemma EU:s maktutövning i ett robust demokratiskt ansvarsutkrävande för medborgarna på överstatlig nivå.

Konstitutionen skulle samtidigt skapa ett starkare skydd mot en ständigt expanderande centralmakt än det som finns i dagens mellanstatliga fördrag genom att helt avskaffa de delade befogenheterna. Tvärtemot vad nidbilder vill göra gällande hade federalismen skapat ett starkare konstitutionellt skydd för Europas kulturella mångfald och för varje nations rätt att odla sin egen särart.

Därmed borde en federal konstitution inte bara övertyga de som vill se ett mer kapabelt EU, utan de som räds ett maktfullkomligt. Precis som de amerikanska revolutionärerna Alexander Hamilton och James Madison 1787 kunde enas om den amerikanska konstitutionens robusta principer för en begränsad federal makt och en stark delstatlig suveränitet borde dagens EU-entusiaster och maktskeptiker kunna enas om ett liknande ramverk.

För federalismen grundar sig inte på vad som vore fördelaktigt för de stora och starka staterna. En federal konstitu-

tion skulle gynna också dessa, men inte nödvändigtvis mer än vad de kan åstadkomma inom ramen för dagens mellanstatligt sanktionerade centralism, där bara handslaget mellan Frankrikes och Tysklands regeringschefer sätter gränserna för vad som är politiskt möjligt.

I stället är det de mindre EU-länderna som alltför ofta hamnar i skuggan av storpolitiska avgöranden som har mest att vinna på federalismen. På så sätt bär den på samma löfte om en liberal, regelbaserad världsordning som både Kant och Hayek drömde om. Eller varför inte påminna oss om den slutsats som FN:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld drog i tid när en sådan världsordning fotfarande tycktes möjlig: ”Det är sannerligen inte Sovjetunionen, eller någon annan stormakt som behöver Förenta nationerna för deras skydd. Det är alla andra”.²⁰⁵ I dagens geopolitiska anarkism bör därför ett federalt Europa ha sina främsta förespråkare i dessa mindre och medelstora stater som vet att man aldrig kan räkna med att ha stormakterna på sin sida.

Ett federalt Europa är för den skull inte en enkelbiljett till paradiset. En konstitution kommer inte att betyda någonting om den börjar och slutar med att vara en bit papper i en glasmonter. Från den stund som konstitutionen antas kommer dess politiska ideal att behöva upprätthållas i både ord och handling av folkvalda, tjänstemän och medborgare. Insikten att också ett federalt Europa kan bli överreglerat, dominerat av utländska makter, eller kidnappat av auktoritära politiska

205. Hammarskjöld, 1960.

ideal är därför essentiell för att skydda oss mot detsamma. Ingen konstitution är stark nog för att skydda oss mot oförnuftig eller ondskefull politik. Som den amerikanske juristen Learned Hand konstaterade bor friheten i ”mäns och kvinnors hjärtan. Om den dör där kan ingen konstitution, lag eller domstol rädda den”.²⁰⁶

Först när vi inser det kan vi slutligen ersätta dagens ofullbordade union med en fullständig union som håller för kommande generationer.

206. Hand, 1944.

Referenser

- Beach, Derek, 2016. "A stronger, more supranational Union", i Zimmermann, Hubert & Dür, Andreas (red.) *Key Controversies in European Integration*. Andra upplagan. London: Macmillan, sid 46–54.
- Beaudonnet, Laurie & Hoyo Prohuber, Helena, 2024. "Being European, the nationalist way: Europe in the discourse of radical right parties". *Party Politics*, vol 30, nr 3, sid 519–530.
- Bickerton, Christopher J, 2019. "Constitutional versus popular democracy: fragmenting legitimacy in the European Union", i Fägersten, Björn & von Sydow, Göran (red.). *Perspectives on the future of the EU*, Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS), sid 19–37.
- Bieber, Florian, 2019. "How Europe's Nationalists Became Internationalists". *Foreign Policy*, 30/11.
- Blix, Mårten, 2023. *Wither on the Vine? The Unfulfilled EU Single Market for Services*. Almega (Hämtad från: <https://www.almega.se/app/uploads/2023/06/230608-Whither-on-the-wine-Draft2.pdf>, 24 mars 2026).
- Brennan, Geoffrey & Buchanan, James M., 1980. *The Power to Tax: Analytical Foundations of a Fiscal Constitution*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Britannica Editors. "Federalism". *Encyclopedia Britannica*, 24/1 2026, <https://www.britannica.com/topic/federalism>. Accessed 9 April 2026.

- Bruegel (Hämtad från: <https://www.bruegel.org/working-paper/conceptual-framework-identification-and-governance-european-public-goods>, 24 mars 2026).
- Buchanan, James M & Gordon, Tullock, 1962. *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Buchanan, James M., 1968. *The Demand and Supply of Public Goods*. Rand McNally Economics Series. Chicago: Rand McNally.
- Burgess, Michael, 2012. *In Search of the Federal Spirit: New Theoretical and Empirical Perspectives in Comparative Federalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Churchill, Winston, 1946. "Speech at the University of Zurich (Zurich speech)", 19 september 1946.
- Claeys, Grégory & Steinbach, Armin, 2024. "A conceptual framework for the identification and governance of European public goods", Working paper, 14.
- Clerté, Pia, 2025. "Stoppa EU:s försök att få beskattningsrätt". *Svenska Dagbladet*, 23/7 (Hämtad från: <https://www.svd.se/a/25W1gr/stoppa-eu-s-forsok-att-fa-beskattningsratt/>, 24 mars 2026).
- Danieli, Adam. "Demokratisera Sverige: Sex medborgerliga rättigheter som saknas i grundlagen". Timbro.
- Die Zeit, 2011. "Merkel zur Euro-Rettung". 7/9 (Hämtad från: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2011-09/merkel-euro-rettung/>)

- Draghi, Mario, 2024. *The Future of European Competitiveness. Part A*. Europeiska kommissionen (Hämtad från: https://commission.europa.eu/document/download/6b2c3f5c-7c4d-4f2b-9c6e-1c8d0c7b0a3a_en?filename=The%20Future%20of%20European%20Competitiveness%20-%20Part%20A.pdf, 24 mars 2026).
- Draghi, Mario, 2025. Mario Draghis tal i Rimini. *Groupe d'études géopolitiques*, 24/10 (Hämtad från : <https://geopolitique.eu/en/2025/10/24/mario-draghi-the-pragmatic-federalism-doctrine/>).
- Ekström, Christian, 2020. "EU-skatten är ett svek". *Realtid*, 4/8 (Hämtad från: <https://www.realtid.se/debatt/eu-skatten-ar-ett-svek/>, 24 mars 2026).
- Elysée, 2026. "Déclaration du Président Emmanuel Macron et du Président de la République de Finlande Alexander Stubb", 23/2 (Hämtad från: <https://www.facebook.com/elysee.fr/videos/1474428080684318/>, 24 mars 2026).
- Europaportalen, 2026. "Nöjd riksdag diskuterar EU helst bakom stängda dörrar". 30/1 (Hämtad från: <https://www.europaportalen.se/2026/01/nojd-riksdag-diskuterar-eu-helst-bakom-stangda-dorrrar>).
- Europeiska centralbanken, 2025. "What is the untapped potential of the EU Single Market?". *ECB Economic Bulletin*. Nr 8 (Hämtad från: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2026/html/ecb.ebart202508_01~2e71d52829.en.html).
- Europeiska kommissionen, 2022. Generaldirektoratet för den inre marknaden, industri, entreprenörskap och små och medelstora företag: *Tax compliance costs for SMEs: An update and a complement – Final report*. Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå. DOI: 10.2873/180570 (hämtad 24 mars 2026).

- Europeiska kommissionen, 2026a. "Subsidiarity control mechanism" (Hämtad från: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/adopting-eu-law/relations-national-parliaments/subsidiarity-control-mechanism_en?utm_source=chatgpt.com).
- Europeiska kommissionen, 2026b. "EU budget in the future: questions and challenges" (Hämtad från: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/motion/future_en).
- Europeiska kommissionen, 2026c. "VAT Gap" (Hämtad från: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/fight-against-vat-fraud/vat-gap_en?prefLang=sv, 24 mars 2026).
- Europeiska revisionsrätten, 2025. *Årsrapport om EU:s budget – budgetåret 2024* (AR-2024). Luxemburg: Europeiska revisionsrätten.
- Europeiska rådet, 2026. "Finansieringen av EU-budgeten" (Hämtad från: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/financing-the-eu-budget/>, 24 mars 2026).
- Fabbrini, Sergio, 2023. "From multi-speed to multi-tier: Making Europe Fit for Herself" i von Sydow, Göran & Kreiling, Valentin (red.) *Fit for 35? Reforming the Politics and Institutions of the EU for an Enlarged Union*, Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS), sid 69–82.
- Fischer, Joschka, 2000. "From Confederation to Federation". Tal vid Humboldt-universitetet i Berlin, 12/5 (Hämtad från: https://fedtrust.co.uk/wp-content/uploads/2014/12/Essay_8.pdf, 24 mars 2026).
- Fjortonde tillägget till USA:s konstitution, 1868. (Hämtad från: <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-14/>, 24/3 2026).

- Fossum, John Erik & Jachtenfuchs, Markus 2017. "Federal challenges and challenges to federalism. Insights from the EU and federal states". *Journal of European Public Policy*, vol 24, nr 4, sid 467–485, DOI: 10.1080/13501763.2016.1273965.
- Frasch, Timo & Wiegel, Michaela, 2021. "Macron setzt auf Söder: Eine französisch-bayerische Freundschaft". *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 5/2 (Hämtad från: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/macron-setzt-auf-soeder-eine-franzoesisch-bayerische-freundschaft-17181261.html>, 24 mars 2026).
- Friedrich, Carl Joachim 1968. *Constitutional Government and Democracy: Theory and Practice in Europe and America*. Waltham: Blaisdell Publishing Company.
- Förbundsrepubliken Tysklands grundlag, i engelsk översättning, (Hämtad från: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/, 24 mars 2026).
- Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), 2012. *Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionen*. Europeiska unionens officiella tidning C 326 (Hämtad från: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>, 24 mars 2026).
- Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), 2012. *Konsoliderad version av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt*. Europeiska unionens officiella tidning C 326 (Hämtad från: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:12012E/TXT>, 24 mars 2026).
- Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa, 2005. Stockholm: SNS förlag.

- Ganesh, Janan, 2019. "The right will want a United States of Europe". *Financial Times*, 17/1 (Hämtad från: <https://www.ft.com/content/6dc7fea9-7f2e-44cc-a486-fa10791eb267>).
- Garicano, Luis, Holmström, Bengt, & Petit, Nicolas, 2025. *The Constitution of Innovation: A New European Renaissance*. European University Institute (Hämtad från: <https://constitutionofinnovation.eu/constitution-of-innovation.pdf>).
- Genschel, Philipp & Jachtenfuchs, Markus 2015. "More integration, less federation: the European integration of core state powers". *Journal of European Public Policy*, DOI: 10.1080/13501763.2015.1055782.
- Goldsborough, James O., 1993. "California's Foreign Policy". *Foreign Affairs*, 1993, Vol. 72, No. 2 (Hämtad från: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-03-01/californias-foreign-policy> , 24 mars 2026).
- Grand, Camille, 2024. "Defending Europe with less America". European Council on Foreign Relations (ECFR). Policy Brief, 3/7 (Hämtad från: <https://ecfr.eu/publication/defending-europe-with-less-america/>, 24 mars 2026).
- Gregg, Samuel, 2019. "De Gaulle's Alternative for Europe". *Law & Liberty*, 9/12 (Hämtad från: <https://lawliberty.org/de-gaulles-alternative-for-europe/>).
- Guérot, Ulrike, ÅRTAL?. "A new utopia for Europe" i Fägersten, Björn & von Sydow, Göran (red.): *Perspectives on the future of the EU*. Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS), sid 38–57.
- Haas, Ernst B. 1958. *The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces 1950–1957*. Stanford: Stanford University Press.

- Hagemann, Sara, 2014. "The EU Budget and Balance of Powers between the European Parliament and the EU Governments". European Policy Analysis. Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS).
- Hamilton, Alexander och Madison, James, 1787. "The Federalist No. 19", 8/12 (Hämtad från: <https://guides.loc.gov/federalist-papers/text-11-20#s-lg-box-wrapper-25493290>, 24 mars 2026).
- Hammarskjöld, Dag, 1960. *Svarstal till Nikita Chrusjtjov*, 3 oktober 1960 (Hämtad från: <https://www.svenskatal.se/tal/dag-hammarskjold>, 29 mars 2026).
- Hansson, Jesper, 2025. "Hur synkroniserad är konjunkturen i Sverige med den i euroområdet?" i *Dags för Euron?*, Stiftelsen Fritt Näringsliv (Hämtad från: <https://timbro.se/app/uploads/2025/12/dagsforeuron-1.pdf>, 24 mars 2026).
- Hayek, Friedrich A, 2018 (1939). *Ekonomiska villkor för mellanstatlig federalism*. Stockholm: Timbro.
- Hix, Simon m.fl., 2005. *Democracy in the European Parliament*.
- Jay, John, 1787. "The Federalist No. 5", 10/11 (Hämtad från: <https://guides.loc.gov/federalist-papers/text-1-10#s-lg-box-wrapper-25493268>, 24 mars 2026).
- Johansson Heinö, Andreas, 2023. "Nationalisterna brukade avsky EU – nu har de blivit européer". *Dagens Nyheter*, 12/12 (Hämtad från: <https://www.dn.se/ledare/andreas-johansson-heino-nationalisterna-brukade-avsky-eu-nu-har-de-blivit-europeer/>).

- Jones, Erik, Kelemen, R. Daniel & Meunier, Sophie, 2021. "Failing forward? Crises and patterns of European integration". *Journal of European Public Policy*, vol 28, nr 10, sid 1519–1536, DOI: 10.1080/13501763.2021.1954068.
- Kant, Immanuel, 1795. *Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf* (Om den eviga freden: ett filosofiskt utkast). Königsberg.
- Le Cacheux, Jacques, 2007. "Funding the EU budget with a genuine own resource: The case for a European Tax". Institut Jacques Delors.
- Letta, Enrico, 2024. *Much More Than a Market: Speed, Security, Solidarity*. European Council (Hämtad från: <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>, 24 mars 2026).
- Leuffen, Dirk & Rittberger, Berthold & Schimmelfennig, Frank, 2013. *Differentiated Integration: Explaining Variation in the European Union*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Levrat, Nicolas, 2003. "La Belgique est un état fédéral". *Revue d'Allemagne et des pays de langue allemande*, vol. 35, nr 3, sid 373–381.
- Macron, Emmanuel 2017. "Discours sur l'Europe". Sorbonne, 26/9 (Hämtad från: Initiative pour l'Europe - Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique. | Élysée).
- Macron, Emmanuel 2024. "Discours sur l'Europe". Sorbonne, 25/4 (Hämtad från: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2024/04/24/discours-sur-leurope>).
- Menasse, Robert, 2025. *Die Welt von morgen. Ein souveränes demokratisches Europa – und seine Feinde*. Berlin: Suhrkamp.

- Monnet, Jean, 1955. *Les états-unis d'Europe ont commencé: Discours et allocutions 1952-1954*. Paris: Robert Laffont.
- Monnet, Jean, 2022 (1976). *Mémoires*. Paris: Pluriel.
- Möller, Almut, 2019. "Who leads the EU?" i Fägersten, Björn & von Sydow, Göran. Perspectives on the future of the EU, Sieps, sid 82–98.
- Nergelius, Joakim, 2015. The Accession of the EU to the European Convention on Human Rights: A Critical Analysis of the Opinion of the European Court of Justice. Svenska institutet för europapolitiska studier (SIEPS).
- Nöstlinger, Nette, 2025 "Friedrich Merz: Germany rejects EU company tax and joint borrowing in EU budget". Politico Europe (Hämtad från: <https://www.politico.eu/article/friedrich-merz-germany-company-tax-joint-borrowing-eu-budget/>, 24 mars 2026).
- Oates, Wallace E., 1972. *Fiscal Federalism*. Harcourt Brace Jovanovich.
- Ovádek, Michal, 2026. "Tracking EU Member States' Vetoes" (Hämtad från: <https://michalovadek.github.io/eu-veto-tracker/#fn3>).
- Patrick, Stewart M., 2017. "California Seizes Climate Leadership After Trump Abandons Paris Accord". *Council on Foreign Relations*, 7/8 2017 (Hämtad från: <https://www.cfr.org/articles/california-seizes-climate-leadership-after-trump-abandons-paris-accord>, 24 mars 2026).
- Puetter, Uwe, 2016. "The new intergovernmentalism – the next phase in European integration" i Zimmermann, Hubert & Dür, Andreas (red.) *Key Controversies in European Integration*. Andra upplagan. London: Macmillan, sid 55–63.

- Rabkin, Jeremy, 2016. "A strange institution" i Zimmermann, Hubert & Dür, Andreas, *Key Controversies in European Integration*. London: Palgrave.
- Reho, Federico Ottavio, 2017. *The past and future of European federalism: Spinelli vs. Hayek*. EPICENTER (Hämtad från: <https://www.epicenternetwork.eu/briefings/the-past-and-future-of-european-federalism-spinelli-vs-hayek-4682/>, 26 mars 2026).
- Reimers, Carl-Vincent, 2025a. "Den stora tyska statens återkomst". Timbro. (Hämtad från: <https://timbro.se/europa/den-stora-tyska-statens-aterkomst/>, 24 mars 2026).
- Reimers, Carl-Vincent, 2025b. "Draghi på svenska: Så stärker vi Europas konkurrenskraft i en geopolitisk tid". Timbro.
- Rohác, Dalibor & Reho, Federico Ottavio, 2017. *The Case for a Federal Europe*. AEI (American Enterprise Institute), working paper/report, 05/2017 (Hämtad från: <https://www.aei.org/wp-content/uploads/2017/05/Case-for-a-Federal-Europe.pdf>).
- Rosas, Allan & Armati, Lorna, 2012. *EU Constitutional Law: An Introduction*. Andra upplagan. Oxford: Hart Publishing.
- Samuelsson, Tobias, 2019. "Den missförstådda federalismen". Smedjan (Timbro), 14/5 (Hämtad från: <https://timbro.se/smedjan/den-missforstadda-federalismen/>).
- Schweiz federala konstitution (fransk version). (Hämtad från: <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1999/404/fr>, 24 mars 2026).
- Schyman, Gudrun & Sjöstedt, Jonas, 1995. "Ökad demokrati behövs inom EU". *Sydsvenska Dagbladet*, 14/3.

- Șerban, Andreea, 2024. *Does the GDPR Need Fixing? The European Commission Weighs In*. Future of Privacy Forum (Hämtad från: <https://fpf.org/blog/does-the-gdpr-need-fixing-the-european-commission-weighs-in/>, 24 mars 2026).
- Sergio, Fabbrini, 2025. *A federalist alternative for European governance: The European Union in Hard Times*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Simms, Brendan, 2012. "Towards a Mighty Union: How to Create a Democratic European Superpower". *International Affairs*, vol 88, nr 1, DOI: 10.1111/j.1468-2346.2012.01056.
- Spinelli, Altiero & Rossi, Ernesto, 1944. Ventotenemanifestet (Hämtad från: <https://federalists.eu/federalist-library/the-ventotene-manifesto/>).
- Thirion, Elodie, 2017. *EU single market: Boosting growth and jobs in the EU*. European Parliamentary Research Service (EPRS) (Hämtad från: <https://epthinktank.eu/2017/11/24/eu-single-market-boosting-growth-and-jobs-in-the-eu/>, 24 mars 2026).
- Thomadakis, Apostolos, 2025. *The future of EU tax policy harmonisation: Cost of non-Europe report*. European Parliamentary Research Service (EPRS), European Parliament. DOI: 10.2861/8675836.
- Tobé, Tomas, 2020. "Nu måste svenska politiker ta EU på allvar". Smedjan (Timbro), 17/9 (Hämtad från: <https://timbro.se/smedjan/nu-maste-svenska-politiker-ta-eu-pa-allvar/>).
- Tocci, Nathalie, 2023. "How Russia's invasion of Ukraine has transformed the EU". EUROPP Blog. London School of Economics (Hämtad från: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2023/11/13/how-russias-invasion-of-ukraine-has-transformed-the-eu/>, 24 mars 2026).

Tremblay, Jean-François (red.), 2023. *The Forum of Federations Handbook of Fiscal Federalism*. Cham: Springer International Publishing (Palgrave Macmillan).

von Sydow, Göran, 2023. "Sverige som EU-medlem: från motvillig till engagerad europeé". *Internasjonal Politikk*, vol 81, nr 4, 532–547. DOI: <https://doi.org/10.23865/intpol.v81.6155>.

Wikström, Tobias, 2025. "Sverige måste säga nej till EU:s bolagsskatt". *Dagens Industri* 14/7 (Hämtad från: <https://www.di.se/ledare/sverige-maste-saga-nej-till-eu-s-bolagsskatt/>, 24 mars 2026).

Åkesson, Jimmie, 2024. Sommartal, Sölvesborg, 31/8 (Hämtad från: <https://www.svenskatal.se/tal/jimmie-akesson-sommartal-2024/>).

Hand, Learned, 1944. "The Spirit of Liberty". Tal i New York. (Hämtad från: https://www.digitalhistory.uh.edu/dispatch_textbook.cfm?psid=1199&smtID=3).

Citat:

Citaten som refereras från verk på engelska eller franska har översatts till svenska av författaren.

Ekonomisk stagnation, geopolitisk svaghet och demokratiunderskott. I *Federalism för tillväxt* visar Carl-Vincent Reimers hur EU:s problem bottnar i samma grundorsak: en halvfärdig konstitution. Lösningen stavas federalism.

Tvårtemot de vanliga missuppfattningarna så handlar federalism inte om maktcentralisering, utan om att förlägga besluten på rätt nivå. Genom att avskaffa nationella regelverk på den inre marknaden, välja en president för EU, och stärka kapaciteten i försvars- och utrikespolitiken visar rapporten hur EU kan följa på andra framstående federationer genom historien.

Resultatet blir en union som kan balansera självstyre i nationella frågor med handlingskraft i Europas ödesfrågor – mot ökad tillväxt, stärkt försvar och skydd för liberala fri- och rättigheter.

Med förord av Carl Bildt.

ISBN: 978-91-7703-626-5

9 789177 036265

FRIA MARKNADER
PERSONLIG FRIHET
ÖPPNA SAMHÄLLEN